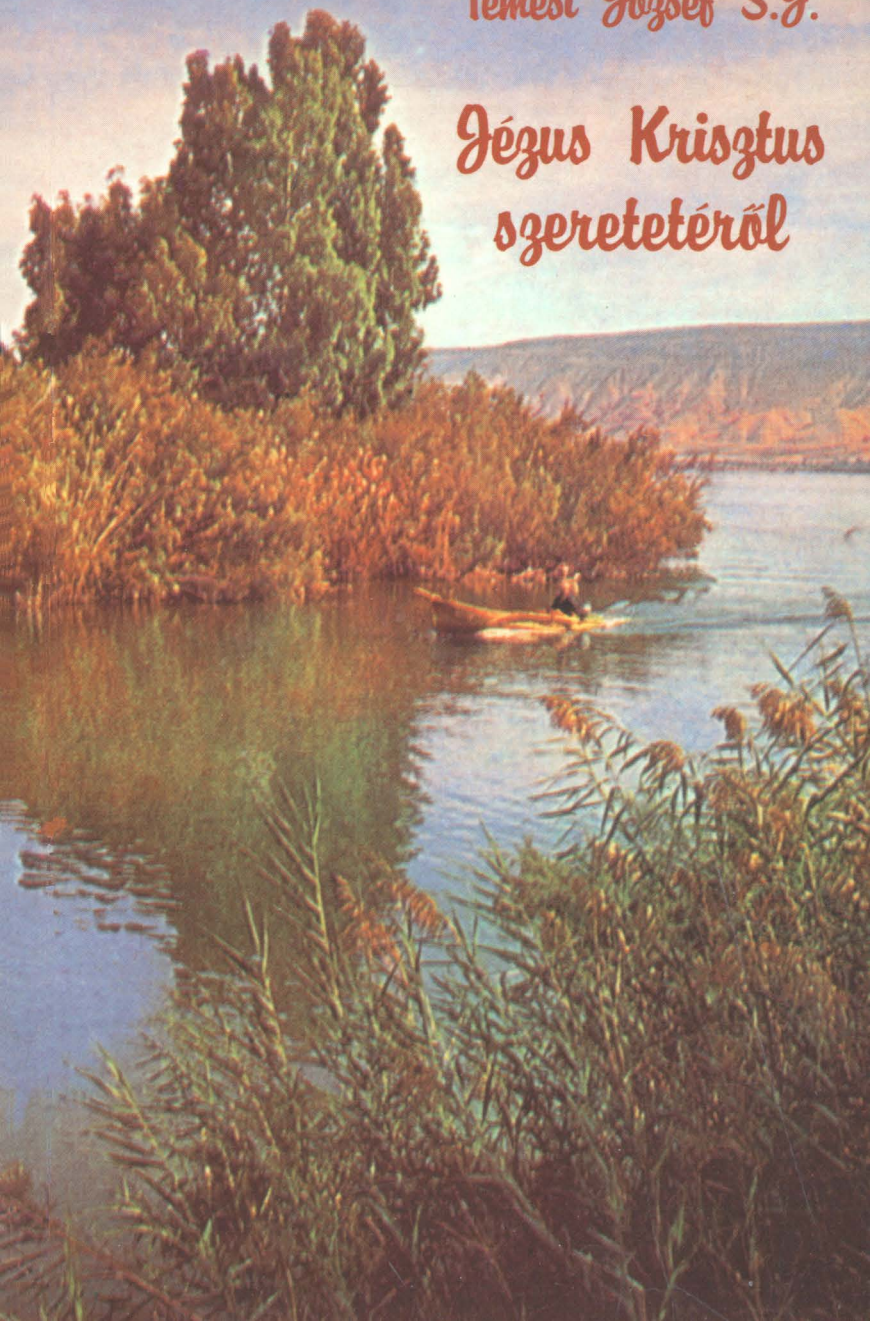

Temesi József S.J.

Jézus Krisztus szeretetéről

TEMESI JÓZSEF S.J.

JÉZUS KRISZTUS
SZERETETÉRŐL

TEMESI JÓZSEF S.J.

JÉZUS KRISZTUS SZERETETÉRŐL

Az igazi Jézus szíve-tisztelet

KORDA KIADÓ
KECSKEMÉT
1996

**A borítón a Jordán folyó,
amint elhagyja Tiberiás tavát**

**Kiadja a KORDA Könyvkiadó
6000 Kecskemét, Lestár tér 2. (Tel.: 76/328-977)
Felelős vezető: dr. Bujdosó Gabriella
Megjelent a MERCATO BT gondozásában
Készült a kecskeméti Petőfi Nyomdában
Felelős vezető: Sebesvári László vezérigazgató
ISBN: 963 8004 83 5**

ELŐSZÓ

Az olvasó első benyomása talán az lesz, hogy P. Temesi képromboló: amikor rámutat a hagyományos Jézus szívetisztelet fondákáira, túlzásaira, illetve azoktól igyekszik megszabadítani a jámbor hívőket, egyesek bizonyára megbotráncognak. Pedig valójában Jézus szívének igazi tiszteletére akar rávezetni, vagyis Jézus Krisztus szeretetére. Hiszen a szív az Ő szeretetét, illetve a mi viszonzszeretetünket szimbolizálja. Nincs szükségünk semmiféle magán-kinyilatkoztatásra ahhoz, hogy Jézushoz fűző szeretetkapcsolatunkat felélesszük, elmélyítsük. Elég maga az Újszövetség, a jézusi kinyilatkoztatás: ezt értelmezi a Szerző, aki előzőleg egy másik könyvben (Kéért és miért testessült meg az Ige? Korda, 1993) szakszerűen kifejtette az itt elmondottak krisztológiai alapjait. Híveknek és lelkipásztoroknak egyaránt segítségére lesz ez a kis füzet, amely nem „új evangéliumot” hirdet, hanem rávilágít a Szentatya által annyira sürgetett új evangelizálás lényegére. Hiszen a kinyilatkoztatás csúcsa ez: „Isten szeretet. Szeretete abban nyilvánult meg, hogy egyszülött Fiát küldte a világra, hogy általa éljünk... Elküldte engesztelő áldozatul bűneinkért.” (1Jn 4,9-10). Amikor Longinus lándzsája átszúrta az Emberfia szívet, a Szeretet-Isten megnyitotta számunkra a kegyelem élő vízforrását. Ebből kell merítenünk, hogy életünk legyen, és minél bőségesebb legyen!

Szabó Ferenc S.J.

ÚJRAEVANGELIZÁLÁS...

Szentatyánk, II. János Pál, apostoli küldetésének egyik nagy feladatát abban állapította meg, hogy újra kell evangelizálni magát a keresztény világot. Így új erőre kap az evangélium hirdetése ott is, ahol még újnak számít. Hathatósabban halad előre a keresztények egymásra találásának törekvése, az ökumenizmus is. Az újraevangelizálás természetesen nem „új evangélium” hirdetése. Az evangélium változatlanul marad. A probléma: a helyes és jelenben eredményes igehirdetés módjának megtalálása.

Ha új módon akarunk szólni, az nem lehet a régi módszer újrakezdése. Ha ezt tennénk, a jövőben még hamarabb jutnánk oda, ahol most vagyunk. Ebben a rövid tanulmányban szeretnénk kísérletet tenni az újraevangelizálás egyik módjára, elsősorban Urunk Jézus Krisztus szeretetével kapcsolatban. Nem az egész evangélium szövegét vesszük végig, mégis az evangélium egészét: összpontosítva az evangéliumot Jézus szívének tiszteletében.

Hasonlóképpen, mintha egy régi templom belső felújításán fáradoznánk. Egyetlen új tárgy sem kerül a régiek közé. Egyetlen régi berendezési tárgyat sem hagyunk el. A templom új berendezése mégis másképpen hat ránk, mint a régi. Sok minden más helyre került. A templom középpontjához közel állók a mellékhajókba jutottak. Az eddig mellékeseknek látszók fontosabbnak bizonyultak. Úgy, hogy idő kell hozzá, míg szemünket hozzászoktatjuk a régiek új látásához. Az

evangéliumot újként vesszük tudomásul, pedig a régi maradt. Így értelmezzük az újraevangelizálást.

Jézus Krisztus szeretetéről szólunk. Mégpedig úgy, ahogyan a kinyilatkoztatásban találunk rá. Egészen röviden, csak vázlatosan. Imádkozó gondolkodásra szeretnénk készíteni testvéreinket. Szeretnénk segítségére lenni azoknak, akik Urunkhoz való szeretetkapcsolatukat akarják megerősíteni. A rövidség miatt nem térünk ki hasznos részletekre. Jézus Krisztus szeretete kettős egy értelmet foglal magában. Ahogyan Ő szeret és ahogyan Őt szeretik. Ez a kettő együttesen mutat rá Jézus szívének tiszteletére.

Hangsúlyoznunk kell, hogy az evangélium keretén belül maradunk. Azaz: nem megyünk sem rendkívüli megnyilatkozások, sem egyébként megbízható misztikus értelmezések, sem kifogástalan látomások, sem a teljesen elfogadható magánkinyilatkozások útján. Mindezeket tudatosan hagyjuk el. Mégpedig azért, hogy meglássuk: ha Urunk sohasem adott volna szívről magánkinyilatkozásokat, akkor is megtaláltuk volna, és meg is találtuk szívének tiszteletét, mint hitünk alapját és mélységét, az egész emberiségnek adott isteni kinyilatkoztatásokban. Ezt az utat járni azoknak a hívő embereknek előnyös, akik a magánkinyilatkoztatásokért nem lelkesednek.

Azoknak a hívő embereknek pedig, akiket igenis lelkesítenek a magánkinyilatkoztatások, valóban hiteles rendkívüliségek, szükségük van arra, hogy a misztikus teológia szakemberei mutassanak helyes irányt. Kíváncsúnak és örvendetesnek tartjuk, hogy ők is kapcsolódjanak bele a pápai újraevangelizálás programjába.

Hiszen a rendkívüli kegyelmek pontosabb ismerete, ezekkel a kegyelmekkel való együttműködésben az új útmutatás, igen nagy lelki javára lenne azoknak, akik részesültek és részesülnek bennük. Nem lennének tanácstalanok és maradnának magukra az isteni ajándékok birtokában. Olyan fontos ismereteket is szerezhethének, amelyekről ebben a rövid elmélkedés-sorozatban nem tájékozódhatnak.

Az említett teológiai munkának nagy jelentősége, értéke lenne, felbecsülhetetlen lelki haszonnal sokak számára.

Reméljük!

JÉZUS SZÍVE-TISZTELETÜNK FONÁKSÁGAI

Túlzás és igazságtalan ítélet lenne azt gondolni, hogy az evangelizálás eddig megszokott módja helytelen és hibás lett volna. Kétezer esztendőn át hangzott az evangélium hirdetése. Eredményesen! Az Egyház hatalmas, világméretű kiterjedése, óriási szervezete, az emberek millióit tanító és megszentelő tevékenysége a jelenben is bizonyíték erre.

A hirdetés módjában mégis változtatásra van szükség. Mert az eszmei egység célja és az eszmei szétesettség egyszerre vannak jelen az emberiség mostani kultúrájában. Más szóval: az emberiségnek nagy egységre törekvése és ezzel szemben töredékre hullása az a tény, amely változtatást kíván az igehirdetés módjában.

Ez a tanulmány csak egyetlen problémakört szeretne átvilágítani, amint említettük már, *a Jézus szíve-tiszteletet*, az újraevangelizálás kísérleteképpen. Címe mégsem viseli magában a „szív” szót. Ezt a szót ugyanis fogalomtartalmával együtt lejáratták. Nem a „szív” valóságát, hanem a nevét.

Jézus szíve tisztelete egykor virágzott hazánkban és más országokban is. A második világháború után pedig mintha megszűnőben lenne. Miért törvényszerű ez a leépülés? Erre a kérdésre érdemben feleletet adni nem tudunk, csupán egy-két megjegyzést teszünk. Éspedig azért, hogy fogjunk össze valamennyien, akiknek szomorúságot jelentenek ezek a megjegyzések. Fogjunk össze és keressük együtt a helyes megoldásokat.

A múlt idők igehirdetésének voltak hiányosságai is. Ezeket meglátni, elemezni a diagnózis összeállítását jelenti. Új szempontokat keresni, a hiányokat pótolni már az orvoslást tartja szem előtt. De ha nem csupán tüneteket akarnak orvosolni, hanem magát az egész Jézus szíve-tiszteletet, akkor föltétlenül szükséges az egésznek mint egésznek pontos ismerete is. Mindezt szemmel kell tartani. – Először a hiányosságokat:

1. Ügyetlen kiindulás – keserves következmények

Már az előterjesztésben, az ismeretszerzésben is lehetett hibákat elkövetni. Jelentéktelennek látszottak, csak hatalmas romboló következményeikben vesszük észre – sokszor már későn – igen nagy veszélyüket.

Így Jézus szívével kapcsolatban, a tévesen előterjesztett „lelki haszon” „lelki haszonleséssé” változott:

- „Megtartjuk a nagykilencedet és akkor biztosan üdvözülünk. Ez megéri!”
- „Lakásunkban elhelyezzük a Jézus szíve-képet, akkor aztán helyre áll a békétlen családi életünk! Ez is megéri!”
- „Megtérítjük a megátalkodott bűnösöket is!”
Voltak még papok is, akik ezzel lelkesítették magukat.

Aztán, ha szentségek nélkül halt meg sok elsőpéntekes katona a harctéren; ha nem állt helyre a családi élet békéje; ha sikertelenségek érték a buzgó papokat; akkor felmerült a kérdőjel.

Leginkább azokban, akik nem önzetlenül, nem tiszta szeretetből, hanem számításból „szerették” Urunk-

kat. De ezt önmaguknak sem merték bevallani. Helytelen és hamis lelkipásztori szempont: a kisműveltségű híveknek alacsony szinten adni a tanítást, hogy megértsék. Amit így értettek meg, rosszul értették.

2. Az egész rovására a részek helytelen kiemelése

Igazán jó szándékú, valóban buzgó emberek, helyes vallási igazságok útján indultak, és – sajnos sokan – mellékvágányra futottak. A megtestesülésből, a személyes egység hittitkából, helyesen következik, hogy Urunk emberségének „minden része” imádásra méltó. Ezt hittel valljuk is.

De az egész hangoztatása mellett, valójában mégis az egész nélkül elszigetelték a részeket. Így alakultak ki különleges ájtatossági gyakorlatok. Urunk Szent Fjének, mint az isteni bölcsesség székhelyének tisztelete. Urunk emberi szép arcának, a Szent Ábráznak tisztelete. Urunk Szent Vérének, majd pedig Öt Szent Sebének tisztelete.

Mindezek a hitbuzgalmi gyakorlatok Egyházunk nem hivatalos istentiszteleti keretében nyertek helyet, hanem a paraliturgiában, azaz a népi ájtatosságok kedvenc megnyilatkozásaiban. Mindez hagyján! De ebbe a népi vallásosság keretébe vonták be a Jézus szíve-tiszteletet is.

A vallási ismeretek hiánya nagy veszélyeket tartogat. Annál veszedelmesebb a buzgóság, minél nagyobb vallási tudatlanságra épül. A vallási ismeretek hiánya pedig az evangélium hirdetésének hiányosságára mutat. A vallási ismeret helyett a vallási képzelet igen rossz tanácsadó.

3. Túlzás – visszahatás

Nem vitte előre Jézus szívének tiszteletét, a „szív” szó túlzott hangoztatása. Akár kellett, akár nem, mindig csak Jézus szívről beszéltünk, amikor Urunkról volt szó.

Emögött sokszor az rejtőzött, hogy a magunk képére és hasonlatosságára képzeltük el Urunk cselekményeinek rugóit. Minket ugyanis a szimpátia, antipátia, empátia, emberi – jó értelemben vett – ösztönösség, kellemes érzések keresése jobban befolyásol mint Isten akarata. Mi nagyon sokszor csakis szívünkkel gondolkodunk, szívünkkel határozunk. Föltételeztük tehát, hogy Urunk, az ő teljesen tiszta érzelmvilágától hagyta befolyásolni magát. Nem akartuk komolyan venni, hogy Urunk előtt mindig az volt a döntő, mi az Atya akarata. Nem szívérzelmei irányították Őt, hanem maga cselekedett szabadon szívével. Ez nem mindegy!

Kövessük Urunkat és ne akarjuk Őt magunkhoz hasonlóvá képzelni. Mert, ha kizárólag az Ő szent emberségének kifogástalanul tiszta és nemes érzelmvilágát tartanánk az Ő „szívének”, úgy szívének valódi tisztelete eltorzulna. Hitigazságokat a hit érzelmeivel helyettesíteni, hajótörést jelent a hitben.

4. Elképzelni akartuk az elképzelhetetlent, érezkelni akartuk az érzékelhetetlent, és pedig minden áron

Földi életünkben érzékszerveink működésére szükségünk van. De már itt figyelmeztetést is kapunk érzékszerveinktől. Erre figyelniünk kell! A fülünkkel lát-

ni nem tudunk; a szemünkkel nem hallunk, és így tovább. Hiába ragaszkodnánk érzékszerveink működéséhez azon a területen, ami nem tartozik hozzájuk. Ha pedig életünket csakis érzékelő, biológiai egységnek fogjuk fel, ami nélkül nem lehet ember az ember, akkor még nem vagyunk tisztában, magával az emberrel sem. Hogyan akarunk így közeledni az Istenemberhez?

Ha ezek után tudomást veszünk olyan ajándékról: „Szem nem látta, fül nem hallotta, emberi szív föl nem fogta, amit Isten azoknak készített, akik őt szeretik” (1Kor 2,9), már nem jutunk el a szívig sem. Mert a szemnél-fülnél már megakadtunk. Esetleg még az a kívánságunk is támad, hogy mi pedig azért is látni akarjuk a szemmel nem láthatókat, és hallani a füllel nem hallhatókat. Ez teljesen lehetetlen. Így előre haladni nem lehet.

Jézus szívét nem látni kell, nem tapintani kell, akár csak képzeletben is, hanem szeretni. Nem akárhogy, hanem úgy, ahogyan Urunk akarja, hogy szeressük. Ezért figyelniünk kell néha jelentéktelennek látszó kicsiségekre is. Így például, ne tévesszen meg bennünket az a történeti leírás, hogy Urunk utoljára a húsvéti dicsőséges, testében jelent meg az apostoli társaságban és így látható-tapintható dicsőséges testben ment a mennybe. Mintha most is úgy lenne az örök dicsőségben, mint ahogyan apostolai akkor látták. Ámde „...felhő takarta el őt szemeik előtt” (Ap Csel 1,9).

A felhő Isten jelenvalóságának bibliai képe és kifejezése. Urunk dicsőséges mennyei létmódja pedig, a szem nem látta, fül nem hallotta valósághoz tartozik. Nem szabad azt gondolni, hogy az üdvösségünkben mi majd szemmel nézegetjük az Istenembert, a jó

mennyei Atyát – szeretetre méltó ősz ember szépségében – és fehér galamb ragyogásában az isteni Lelket. Aztán nézegetünk, aztán unatkozunk, mert már mindent láttunk; azután meg mit csináljunk?

Jézus szívét túlságosan a látnivaló élményével kötöttük össze. Ha pedig az igehirdetés, hogy segítséget nyújtson nekünk a nagyon nehéz hitigazságok ismeretszerzésében, éppen a képzeletre és érzelemre hatás módját választotta Jézus szíve megközelítésére, bizony nem szerencsés tanítási módot választott. Megerősített bennünket, hogy igenis akarjuk látni a láthatatlant, elképzelni az elképzelhetetlent.

Ez a magatartás megbosszulta magát. Üdvösségre törekvésünk tétovává, hanyaggá és végül elhanyagoltá vált. Ez a szomorú hanyatlás nemcsak az egyes ember életére jellemző, hanem a hívő emberi közösségre is. Bizonytalanná lett Jézus szíve megismerése.

5. A bizonytalanság a pusztulásba vezet

Bizonytalanság jelentkezett abban, hogy: tulajdonképpen mi az a Jézus szíve? No, de hát azt mindenki tudta, hogy mi az a szív! Igen, a vérpumpáló biológiai szervet, a szívet mindenki ismeri és jól ismeri. De amikor nem anatómiai értelemben, hanem jelképes értelemben beszélünk szívről, az egészen más! Ha átvitt értelemben beszélünk a szívről, majdnem annyi értelmezése lesz, mint ahányan beszélünk róla. Mindenki a maga vérmérsékletének, érzelemvilágának, elképzeléseinek megfelelően szól róla. Ezt a sokféle értelemben vett szívet alkalmazták a hívő emberek Jézus szí-

vére is. Pedig Urunknak egyetlen értelmű szíve van. Nem annyi értelmű, mint az emberek sejtelve róla.

Ha pedig az igehirdető teljes jószándékkal, a maga helytállónak látszó szívmagyarázatát hirdette az evangéliumi igazság képében, a hallgatóság ugyancsak teljes jószándékkal el is fogadta azt. Mivel pedig az igehirdetők is emberek – nagyon is különböző képességekkel és adottságokkal megáldott emberek – Jézus szívéről is szebbnél szebb, különösen nemes érzelmeinkre ható kép alakult ki. Ahány szép prédikációt hallottunk, ahány jámbor könyvet olvastunk róla, annyi elképzelés. De hát hányféle Jézus szíve van? Ez bizonytalanná vált.

Kérdés tehát:

- a) Jézus szíve az a szív, amely Jézus földi életében még megvolt, valóban imádásra méltó volt? De, ami már nincsen Urunk dicsőséges, nem biológiai, kiterjedéstelen testében?
- b) Vagy: Jézus szíve az Ő átvitt értelmű szívét jelenti, amit föltétlenül tisztelünk, de imádni nem szabad. Mert nem része és nem összetevője Urunk emberségének? Hanem valami más? De micsoda?

Így bizonytalankodott el, fakult ki, és tűnt el a Jézus szíve-tisztelet, a hívő emberek lelki életéből. Így tudja eltékozolni a vallásos ember hitének nem ismert igazságait. Szabad-e tovább bonyolítani, hogy a bizonytalanság még nagyobb legyen? Nem szomorú-e, hogy idáig jutottunk?

6. Az evangelizáló és az evangelizálás kapcsolatának hiányosságai

A lelkipásztorok valamennyien őszintén hangoztatták az elsőpénteki szentáldozást és nem eredménytelenül. Ezzel azonban gyakorlatilag véget ért a Jézus szíve-tisztelet. Ha pedig még a június hónap minden napján végzett Jézus szíve-litániát is megtartották, akkor nagyon elégedettek voltak.

De gondoljunk arra, hogy az 1600-as években havonként egy szentáldozást kérni, igen nagy követelmény volt. Abban az időben a hívek egy része évtizedenként mert csak szentáldozáshoz járulni, ott ahol a janzenista túlzó szigorúság talajra talált. Az 1900-as években viszont – hála Istennek! – a buzgó hívek közül sokan eljutottak a vasárnaponkénti, sőt mindennapi szentáldozás vételéig. Mit akarunk még? Mi szükség van ezek után a Jézus szíve-tiszteletre?

Az elsőpéntek buzgó gyakorlása és a többi ájtatossági gyakorlat is előre visz a Jézus szíve-tiszteletben. De van lehetősége annak is, hogy középponti jelentőségéből lefokozva, a vallásgyakorlatok kisjelentőségű sorsára jut, mint jutott is. Ha pedig a lelkipásztor sem jut el a Jézus szíve helyes és biztos ismeretére, úgy a hívektől nem lehet többet várni. Itt a probléma! A hiányosság már a lelkipásztorok nevelésében és képzésében jelentkezett. A teológiát nem szoktuk az evangelizálás keretében említeni. A fentebb mondottak azonban rávilágítanak arra a hátrányra, ami a Jézus szíve-tisztelet dogmatikai ismeretének és ismertetésének hiánya.

Itt azonban komoly nehézséggel kell számolni. Több pápai enciklika helyesli és ajánlja a Jézus szíve-

tiszteletet; liturgikus tisztelete is van. De *Jézus szíve mi-voltának dogmában kimondott meghatározása még nincsen.* A dogmatanárok pedig azon a véleményen vannak, hogy a Jézus szíve-tisztelet nem annyira a dogmatika tárgya, mint inkább az aszketikáé, vagy még inkább a misztikáé. Világos azonban előttük is, hogy sem az aszketika, sem a misztika dogmatikai alapok nélkül meg nem állhat. Azok a tanárok, akik fáradoznak a dogmatikai alapok feltárásában, igen nagy szolgálatot tesznek nemcsak hallgatóiknak, hanem az egész Egyháznak.

Ha tehát a növendékpapság dogmatanárainak vezetésével ambicionálja a Jézus szíve-tisztelet dogmatikai alapjának a megtalálását, úgy a spirituálisok nevelő munkája is építhet erre a törekvésre. Ha pedig ez nem így van, akkor a „jámbor” hajlandóságú kispapok lelkesednek – esetleg ügyetlenül is, míg a „tudományosabb” beállítottságúak, minden rosszindulat nélkül lenézik az egészet, mint valami érzelgős vallásgyakorlatot. A lelkipásztori gyakorlatban bekövetkezett súlyos következményeket pedig tapasztalhatjuk.

7. Nem figyeltünk a kultúra haladására: az emberek elidegenedtek a mi gondolatvilágunktól

Ma már nem szabad úgy beszélnünk és olyan külsőségeket alkalmaznunk, mintha körülöttünk mindenki katolikus meggyőződésű ember lenne. Naivan gondoljuk, hogy ha mi „A Szív”-ről beszélünk, azt mindenki tudja – régen illett tudnia! –, hogy Jézus szívről szoltunk. Ma ez nem így van.

Egy példa a szóhasználatra: „A Szív” kifejezés mellett elhaladt az emberek figyelme. Első hallásra „A Szív” nem Jézus szívét juttatja eszükbe. Nem kizárólagosan jelenti Jézus szívét. Hanem esetleg azt a tévécsatornát jelenti számára, amelyik „A Szív” elnevezést vette fel. Észre kell vennünk az emberek gondolatvilágának változását. A félreértések elkerülése végett, ajánlatos lesz, a „Jézus szíve” kifejezést alkalmaznunk.

Másik példa a képhasználatra: Valaki mellkasába nyúl kezével és kiemeli onnan élő szívét, majd felénk nyújtja és kéri, hogy szeressük őt. A mai ember ebben csupán a horrorfilmek egyik jelenetét látja. Irtózik és borzong tőle, és éppen ezt a rettenetes látványt élvezi. De erről a szeretet nem jut eszébe. Hogy ez a kép látomást akar ábrázolni? Ez őt nem érdekli. Hiszen a horrorfilmek sem a valóságot ábrázolják bravúros rendezésükkel. Fő az, hogy a borzongást élvezni lehessen. Ezek után is csak terjesszük a múltban szívesen fogadott, nekünk is kedves, szép és megszokott Jézus szíve-képeket? Jó szolgálatot teszünk ezzel ma a Jézus szíve-tiszteletnek? Nekünk nem jelent problémát Jézus szíve helyes képi ábrázolása? Olyan megoldásban, amit a mai ember is elfogad? Vagy legalább is nem kifogásolhat?

* * *

E lehangoló észrevételek, megjegyzések után lépünk a Jézus szíve-tisztelet keresésének reményteljes útjára!

SZÍV ÉS SZERETET

Az egynyelvű emberek a szavakat általában azonos értelemben használják. Emellett azonban minden embernek más-más gondolata és eszmetársítása keletkezik ugyanannak a szónak a kimondásakor. Ilyenek különösen a gazdag fogalomtartalmú szavak: élet, szépség, jószág, szeretet stb.

Mennyit beszélünk ezekről! Az egymással beszélő emberek milyen egyetértésben tudják átadni gondolataikat! Ugyanakkor mennyi félreértés, meg nem értés keletkezik akkor, ha az azonos hangzású szavakat az egyik ember nem egészen úgy érti, mint a másik. A megszokott igehirdetésre, az előbb felsorolt sajnálatos megjegyzések sokszor vezethetők vissza ugyanazoknak a szavaknak nem szabatos-pontos értelmezésére.

Különösen nagy figyelmet kell fordítanunk most a szív és szeretet szavak fogalomtartalmára és használatára, amikor ezt a kettőt kapcsoljuk egymással. A probléma jelentősége pedig akkor lesz igazán nagy, amikor nem az egyszerű emberek szívének és szeretetének kapcsolásáról van szó. Jézus Krisztus szeretetéről akarunk beszélni a szív fogalmával és szavával.

SZÍV ÉS SZERETET KAPCSOLÁSA EGYENES ÉRTELEMBEN

A szeretet és a szív egyenes értelmű kapcsolásában először nézzük a két, szembenálló végletet. Itt a szív a testi valóságban, a szeretet pedig a legáltalánosabb értelemben szerepel.

a) Az egyik véglet a biológiai szívet a szeretet szervének, orgánumának fogja fel. Ahogyan lát a szem, hall a fül, beszél a száj, stb., úgy szeret a szív. Ebből persze következik az is, hogy szív nélkül nem lehet szeretni. Ha tehát a halál beálltával nem lát a szem, nem hall a fül, akkor a szív megálltával megszűnik a szeretet. Ez a felfogás nem ismer más életet, csak a biológiát. Élet biológia nélkül, szinte lehetetlen. A szív és a szeretet kapcsolásának problémája, már a kapcsolat előtt fenn áll. Ez a túlegyszerűsített felfogás a szív és szeretet összefüggésében: átlátszó tévedés.

A biológiai szív a vérkeringést végző és irányító szervünk. Egyszerűen nem szerve a szeretetnek. Ha pedig ennek ellenére is azt állítjuk, hogy szeret a szívünk, már nem a vérpumpáló izomköteget értjük rajta. Hanem valami mást; átvitt értelmű vagy jelképes értelmű szívet. A szív szót mondjuk, de a szeretetet értjük rajta. Most nem erről van szó. Ez a kapcsolat második témaköréhez tartozik.

b) A szív egyenes értelmű eltúlzása végletbe visz. De ugyanúgy véglet az is, ha valaki a szív és szeretet kapcsolásáról semmiféle formában nem hajlandó a szív felől gondolkodni. A szív helyett azt a személyt kívánja kapcsolni, akinek szeretetéről van szó. Elfo-

gadja a szeretet megszemélyesítését is, csak a szív szót kiejteni se kelljen. Ez a második véglet különösen tesszik sokaknak, ha Isten szeretetéről és Jézus Krisztus szeretetéről van szó.

Ámde, a mi témakörünkben éppen Isten szeretetéről és az Istenember szeretetéről akarunk megbízható kapcsolásmódot szerezni a szív és szeretet kapcsolatában. Ezért mindenek előtt magához a Szentíráshoz fordulunk.

Beszél-e a Szentírás szívről az Isten szeretetével kapcsolatban? És ha igen, milyen értelemben? Megtalálható-e a Szentírásban az említett két véglet valamelyike?

aa) Az ószövetségi Szentírás szól Isten szívéről. Sálamon királyhoz így szól Jahve, az Úr: „Fölszentelem ezt a templomot, amelyet építettél ... és szívem ott lesz mindig” (1Kir 9,3).

Magyarázatra nem szorul, hogy Jahvénak, az Úr-nak nincsen biológiai orgánuma, szíve. Akár ebben, akár hasonló kifejezésekben az ószövetségi Szentírás Istennek a teremtményei iránt való szeretetéről szól. „Mert mindent szeretsz ami van, és mit sem utálsz abból, amit alkottál. Ha gyűlöltél volna valamit, meg sem teremtetted volna.” (Bölcs 11,24) Isten szeretetéről beszél és a szív szót használja a szentíró.

Isteni személyekről szóló kinyilatkoztatás akkor még nem volt szükséges. Hiszen a Szentháromság, mint egy Isten a teremtő. Isten pedig a világban szeret mindent. – Tehát az említett két véglet: *a biológiai szív* és *az isteni személy*, mint a szeretet kifejezése, nem szerepel Isten szeretetével kapcsolatban, az ószövetségi szövegekben.

bb) Újszövetségi szent szöveg Jézus Krisztus szívé-
ről így szól: „Az egyik katona lándzsával megnyitotta
oldalát, amelyből azonnal vér és víz folyt ki” (Jn
19,34). Szívének biológiai működését szüntette meg a
lándzsa. De ezzel nem szűnt meg Urunk istenemberi
szeretete. Ez ugyanis független a szívveréstől. Sze-
retetén semmit sem változtatott földi élete, sem halála,
sem föltámadása. Vert a szíve, vagy nem vert, az Iste-
nember nem biológiai szívével szeretett.

Urunk maga a saját szívéről így beszélt: „Tanulja-
tok tőlem, mert szelíd vagyok és alázatos szívű” (Mt
11,29). A második isteni személy szelíd és alázatos szí-
vű, azaz: önmegalázó és engedelmes lenni az isteni
mivoltában nem volt képes. A Fiú szelíd és alázatos
szívű lenni csakis a megtestesülésben fölvelt teremtet
értelem-szabadsággal lett képes. Urunk saját szívéről
szólva tehát a megtestesülésére utalt és nem isteni sze-
mélyére.

Az Istenember szeretetét *sem isteni személyéről, sem
biológiai szívéről* nem állítja a Szentírás. Tehát az említ-
ett két véglet egyaránt hiányzik a szív és szeretet
egyes értelmű kapcsolásában az újszövetségi szöve-
gekben is Jézus Krisztussal kapcsolatban.

Ha pedig arra gondolnánk, hogy Jézus szíve az Ő
emberi személyét jelentené, hitünk világosan tanítja,
hogy Jézus Krisztus valóságos ember is, de nem em-
beri személy. Személye egyedül a második isteni sze-
mély. Hogy szíve az Ő emberi személyét jelentené, ez
a problémakörből mindenesetül kiesik.

SZÍV ÉS SZERETET KAPCSOLÁSA JELKÉPES ÉRTELEMBEN

Az emberek gondolkodásában, a világ irodalmának úgyszólván minden művében szerepel az átvitt értelmű szív, vagy más szóval: a jelképes szív. Szerepel a jelképes szív és a szeretet kapcsolása. De nem ez az egyedüli. A szívnek különböző értelmezéseit felsorolni lehetetlen és fölösleges is. Talán egy-kettőt lehet kiemelni közülük, mert ezeknek általánosabb jelentőségük van:

a) A szív egyik irodalmi formája a megszemélyesítés. De egészen más a személy és egészen más a megszemélyesítés. A személy mindenkor felelős alanya cselekedeteinek. A megszemélyesített dolog pedig úgy lesz alany az állítmány mellett, *mintha* valóban alany lenne. De csak annak látszik. Csak mondjuk annak, de valóban nem az. Az, hogy szívet nagy kezdőbetűvel írnak és megszólítják, ez a szívben semmiféle változást nem hoz létre. A szív sohasem valaki, mindig csak valami marad.

b) A szív emberszabású kifejezése olyan dolognak, ami nem összetevője az embernek, mégis úgy beszélünk róla, mintha maga az ember lenne. Az ember jellemét fejezzük ki azzal, hogy az egyiket oroszlánszívnének, a másikat pedig éppen nyúlszívnének mondjuk. De beszélünk az egyház szívéről, az emberiség szívéről, emlegetünk kemény szívű népet is. Ez mind-mind emberszabású kifejezés. Fogalomtartalmukat az emberek másképpen és másképpen fogalmazzák meg.

Több bennük az alanyi hozzáállás, mint a tárgyi valóság értéke.

c) A szív jelentheti az emberi érzelmek összességét is, az emberi gondolkodásban. Különösen a szépirodalomban: a szeretet/szerelem érzéseinek lehetőségét; állhatatosságát/állhatatlanságát; békéjét/viharait; boldogságérzését/boldogtalanságát; állandóságát/mulandóságát az ezer és ezer valóságos/kitalált eseménysorozatokban.

d) A szív jelentheti az ember „bensejét” – nem belső részeit – lelkiületét, idegállapotát, szimpátiáját/antipátiáját és empátiáját is.

A különböző emberi gondolkodások után most nézzük meg, hogy a Szentírásban szerepel-e a jelképes értelmű szív és a szeretet kapcsolása? A szívvel egyedül a szeretet kapcsolódik vagy nem?

aa) Meg kell látnunk, hogy a Szentírás a jelképes értelmű szívvel kapcsolatban nemcsak Isten iránt való szeretetről beszél, hanem bizony az Isten ellen felsorakoztatott bűnökről is. Legyen ebből elég egyetlen példa is. Krisztus Urunk erről így beszélt: „A szívből ered ugyanis minden rossz gondolat, gyilkosság, házasságtörés, paráznaság, lopás, hamis tanúság és káromlás.” (Mt 15,19)

bb) A jelképes értelmű szív tehát lehet szent is, meg bűnös is. A szívben nemcsak szeretet lehet, hanem gyűlölet is, Istennel és emberrel szemben is. Ezek után belátjuk, hogy a Szentírás szerint is, a szívnek és szeretetnek a kapcsolása nem kizárólagos. A szív nemcsak szeretetet jelenthet.

JÉZUS SZÍVE ÉS A SZERETET EGYEDÜLÁLLÓ KAPCSOLÁSA

Ha most már Jézus Krisztusról van szó, akkor a szív és szeretet kapcsolásának problémája, első lát-satra, nagyon egyszerűvé válik. Szívéhez ugyanis semmi bűn, semmi gyarlóság sem tapad. Szívéhez csakis a szeretet kapcsolható.

Emellett meg kell látnunk, hogy minden nemes, szép és fölemelő emberi érzés is jellemzi szívét. A mi, eredeti bűntől megsebzett emberi ösztön- és érzésvilá-gunkkal szemben, az Ő szívét teljesen az ép és eredeti romlatlanság tiszta érzései tették nagyon szere-tetreméltóvá. Érzelmeiben a csodálatos gazdagság szelíd egyensúlya uralkodott. Ember magasabbra nem emelkedhetett a nemes emberi szeretet és viszontsze-retet boldogító érzésvilágában.

Ezért megvan szívének az a rendkívüli vonzása, amely az iránta való szeretetben gátlás és akadály is lehet a hozzá ügyetlenül közeledő emberek számára. Itt az a pont, amelyen el lehet csúszni úgy, hogy csak édeskés vonzódás alakul ki az igazi szeretet helyett, a jó szándékú, de túl-érzelmes emberekben. Itt lehet le-szállítani szívének tiszteletét a sekélyesség ijesztő ala-csonyságára. Különösen az érzelmeiket túlértékelő emberek azok, akik nem kívánnak többet maguknak az érzelmi értékeknél még Jézus szívében sem. Könnyen hasonlóak lesznek az életben először bünten-lenül-tisztán szerelmessé lett emberhez. Ez olyan érté-ket talált a másik ember ugyancsak büntelen-tiszta szerelmében, hogy ennél nagyobb, szebbet, boldogí-

többet elképzelni sem tud. Ezért egyszerűen nem is érdekli őt más boldogság. Neki ennél több nem kell. Egy lépést sem tesz többet előre.

Pedig Urunk szívében a szeretetnek olyan értékei vannak, ezen kívül is, hogy első pillanatban nem vesszük észre azokat. Csak a szeretet mélységeit kereső és arra törekvő emberek találhatnak rá. Mert, ha már csak a szent emberek között keressük – ahogyan kell is – a szeretetnek és Urunk jelképes szívének kapcsolását, tudnunk kell, hogy az Ő emberi életszentsége felülmúlhatatlan. Az Ő szíve a szeretetben a lehető legszentebb szív. Jézus szíve és a szeretet pedig azért van egyedülálló kapcsolatban egymással, mert Jézus szíve az istenemberi szeretettel azonos.

JÉZUS SZÍVE AZ ISTENEMBERI SZERETETTEL AZONOS

A szív és szeretet kapcsolása, ha Jézus Krisztusról van szó, első látszatra egyszerű volt. A továbbháladásban azonban igen magasra kell emelkednünk. Más az isteni szeretet és más az emberi szeretet. Ez a különbség a megtestesülésben is megmarad. De, aki egyszer smind mindkettővel szeret, az ugyanaz az isteni személy, a Fiú. A megtestesült Fiú szeretete az isten-emberi szeretet. (Szakkifejezéssel: *caritas theandrica*.)

Az Atya és a Lélek nem testesült meg, ezért istenemberi szeretettel egyedül a Fiú szerethet. Ez azonban nem hiány a meg-nem-testesült isteni személyekben és nem többlet a megtestesült isteni személyben. A teremtmény ugyanis nem változtathatja meg az isteni személyt, akár benne van, akár nincs.

Hogy az istenemberi szeretet isteni értelemben a legtökéletesebb, az magyarázatra nem szorul. Hogy teremtményi értelemben is a lehető legtökéletesebb, azt a kinyilatkoztatás tanítja. Teremtményi értelemben az a szeretet a legnagyobb, amelyik a szentté tevő kegyelem legmagasabb fokán valósul meg. Erre pedig egyedül az az emberi mivolt képes, amelyik az isteni mivolttal isteni személyben egyesült. Ez az emberi mivolt egyedül Jézus Krisztus embersége.

Sem isteni személyben, sem teremtett személyben az istenemberi szeretet nem valósult meg, csak egyedül Jézus Krisztusban, az Istenemberben. A sokféleképpen felfogható jelképes értelmű szív nem találhat magasabb szintű szeretettartalmat, mint az egyetlen

istenemberi szeretet. Ezt pedig egyedül Jézus Krisztusban találjuk meg. Tehát Jézus szíve az istenemberi szeretettel azonos. *Amikor Jézus szívét mondjuk, az istenemberi szeretetet értjük rajta.*

Jézus átvitt értelmű szíve nem Jézus Krisztus. Ha ugyanis Jézus szíve maga Jézus Krisztus lenne, akkor Jézus szívéről beszélni teljesen alaptalan és értelmetlen lenne. De: Jézus szíve nem is több, mint Jézus Krisztus. Teremtett valóság nem teheti többé Istent, aki több nem lehet. Jézus szíve igenis kisebb, mint maga Jézus Krisztus. A szív ugyanis, sem jelképes értelemben, sem egyenes értelemben nem önálló valóság. A szív mindig valakié. Akié a szív, az birtokosa a szívnek. Ilyen értelemben Urunknak legszentebb és legdrágább birtoka: az Ő szíve. Számunkra pedig a kegyelmek forrása.

Jézus szívét nem szabad összetéveszteni Urunk szent emberségével. Embersége összetevője a megtestesülésnek; embersége isteni mivoltával együtt imádásra méltó. Ha az istenemberi szeretet is a megtestesülés összetevője lenne, imádás illetné meg. Az istenemberi szeretet azonban a megtestesülésnek nem összetevője, hanem *következménye*. Ezért nem imádhathatjuk, hanem tiszteljük. Ezért helyesen beszélünk: Jézus szíve tiszteletéről!

Tiszteletünk azonban nem állhat csupán külsőséges megnyilvánulásokban, lelki tartalom nélkül. Jézus szíve tiszteletünk lényege: az istenemberi szeretetre szabadon ajándékozott viszonzszeretetünk, a kapott kegyelmekkel való együttműködésünkben.

JELKÉP ÉS TARTALOM

Gondolatainkat nemcsak szavakkal fejezzük ki. Képekbe is öltöztethetjük. Nemcsak a hallás, hanem a látás is nagy szolgálatot tesz a gondolatközlésben. Sőt, látni szeretnénk olyan valóságokat is, amelyek láthatatlanok. Különösen ilyenkor fordulunk képekhez. Amint szavainknak átvitt értelmet adunk, úgy a képeket is több látnivalóval dúsítjuk. Mást és többet látunk a képben, mint amit a szemünk néz. Így alkotjuk meg a jelképeket, a szimbólumokat.

A szimbólum sohasem magától értetődő. Nem természetes. A természetes szimbólum fából vaskarika. A jelkép mindig az emberi gondolkodás közös meggyezéséből keletkezik. Ezért magát a szimbólumot tartalma szerint is ismerni kell. A szimbólum önmagában nem mondja meg, milyen tartalmat képvisel. Lehet, hogy semmit sem jelent annak, aki csak szemével nézi. Lehet, hogy különböző emberek, különböző tartalmat látnak benne. Ha a szimbólum valóban jól sikerült, akkor a tartalma és a képe kölcsönhatásban vannak egymással. A tartalom nagyobb ismerete a kép több-jelentését segíti és viszont. Érdemes egy-két példát felhozni:

- Az egyenlő oldalú háromszög képe nekünk keresztényeknek a Szentháromság lehető legegyszerűbb és legkifejezőbb jelképe. Egy nem-keresztény ember számára azonban az egyenlő oldalú háromszög csupán a lehető legkevesebb oldallal rendelkező, legszabályosabb síkidom. Többet nem tud belelátni.

- A szárnyas leány, nekünk keresztényeknek a láthatatlan, teremtetett szellemi lényeket, az angyalokat állítja szemünk elé. Szárnyas leány valóságban nem létezik, de amit jelképez a valóság.
- A kereszt a pogány rómainak csupán akasztófát jelentett, ahol az ember életét és becsületét veszik el. Nekünk, keresztényeknek, a halál feletti diadal jelvénye lett, mert Urunk kínhalála után feltámadása következett.
- A keresztbe helyezett két nagy kulcs nekünk keresztényeknek jelenti a Szent Péternek adott lelki hatalmat. De egy börtönőrnek és egy betörőnek ezekről más-más jut eszébe.
- A liliom, rózsa, ibolya számunkra a tisztaság, szeretet, a szerénység erényét idézi. A virágkereskedő másra gondol.
- Ezek és hasonlóak után következhetnek a képzelet szörnyszülöttei: a hétfejű sárkány, a háromfarkú oroszlán, a kétfejű sas. Ezek is mind-mind akarnak valamit jelenteni.

Mindezekből látszik, hogy a tartalom kifejezésére alkotott szimbólum az emberek közgondolkodásából és annak ismeretéből érthető. A tartalom és a szimbólum összefüggése egyáltalán nem magától értetődő.

De talán a szeretet és szív, mint tartalom és jelkép esete más? A szív tartalma nemcsak a szeretet lehet – amint láttuk – ezért a szív képe, mint szimbólum nem föltétlenül a szeretetet juttatja eszünkbe.

Egy szépen megrajzolt szív képe jelentheti a szeretetet és a szerelmet is. Már ez a kettő sem ugyanaz. Annyira sem, hogy a közös szerelmük gondolatához másképpen közeledik a szerelemes leány és másképpen az őt szerető szerelmes fiú.

Egy sebzett szív képe más jelentőséggel bír, és más-más gondolatokat ébreszt egy késelő gyilkos és egy szívsebész szakorvos értelmében.

Egy kávénagykereskedő reklámján a kávé mint a szív nagy jótevője nyer méltatást, míg a kiskereskedő kabátjának szívjelvénye azt reklámozza: Szívem a vevőké. – Sorolhatnánk tovább, de fölösleges.

Ezek után milyen szív szimbólumot keresünk az istenemberi szeretetnek, Jézus szívének? Talán legtalálhatóbb lenne, ha Jézus átvitt értelmű szívének szimbólumául éppen az egyenes értelmű, biológiai szívképet választanánk? Ha a reális szív válna szimbólummá? Reálszimbólum: Ez azonban kivihetetlen, mert Urunk biológiai szíve semmiben sem különbözött a többi ember szívétől. Miből lenne felismerhető, hogy ez a szívrajz Jézus test szerinti szíve?

Nagyon tisztában vagyunk azzal, hogy a keresztre vert vértanúk között sokan kapták meg az úgynevezett kegyelemdöfést, mint ahogyan Urunk a keresztfán. Egy sebzett, vérző szív magában véve nem fejezné ki Jézus szívét, annyi vértanú szíve között.

Tudjuk azt is, hogy töviskoronáját Urunknak szent fejére tették és nem a szívére. A tövis-koszorús, vérző szív azonban már közelíti a történeti mondanivalót, amit vele kifejezni akarunk.

A lobogó lángok a Lélek kiadásának pünkösdi jelei voltak a Szentírás szerint (ApCsel 2,3). Azt pedig maga a mi Urunk mondta: „Én pedig, ha földmagasztalnak a földről, mindent magamhoz vonzok. E szavakkal akarta jelezni, milyen halállal hal meg.” (Jn 12,32-33) A szívbe tűzött kereszt ezt jelképezi. Az említett jelentéseknek összhangja valóban egyedülálló

módon jelképezi Urunk egyedülálló istenemberi szeretetét.

Világos, hogy a jelkép az utaló, a valóság az a tartalma. A kettő egymásra vonatkozik, de nem azonos egymással. Urunk Jézus Krisztusnak sohasem volt és most sincs olyan szíve, mint amit ez a kép állít elénk. De Urunk istenemberi szeretete, amit ez a jelkép állít elénk, az, emberré levésének első pillanatától kezdve, most is és örökre valóság. Az ilyen Jézus szíve-ábrázolás különbözik minden más szívábrázolástól. Egyedülálló, könnyen felismerhető, köztiszteletben álló szimbólum.

Érdemes elgondolkodni azon, hogy Jézus emberségének képén vagy szobrán feltüntetve, ez a jelkép nem veszít-e szimbólum értékéből? Nem azért, mert ez így helytelen lenne. Éppen ellenkezőleg: kiemelése több, mint kellene. A képen vagy szobron Urunknak szíve irányába mutató ujjai és kéztartása már felhívja figyelmünket szívére, istenemberi szeretetére. Úgy tűnik, hogy figyelemkeltése így kedvezőbb, bensőségebb a szimbólum láthatósága nélkül, mint vele.

Itt meg kell emlékeznünk arról, hogy senkinek a szeretete nem ér föl Jézus szívéhez úgy, mint a kegyelemmel teljes Szűz szíve. Senki sem tudta olyan mértékben viszonsszeretni az istenemberi szeretetet, mint a Szűzanya. Ezért senki szeretetének szimbóluma nem lehet hasonlóbb Jézus szeretetének szimbólumához, mint az Övé.

Ismerjük a liliomkoszorút viselő, lángoló és törrel átvert szívet, amely vércseppekkel hasonlóan ékes mint Jézusé. A Szeplőtelen Szűz szívének szimbóluma ez. Pedig nagyon jól tudjuk, hogy virágkoszorúval sohasem ékesítették. Soha sebet nem ejtettek rajta. A Si-

meon által jövendőlt fájdalmak töre lerajzolva élénken emlékeztet a történeti valóságra. Soha senki sem hasonlított Urunk lelkületére jobban, mint a Szent Szűz.

A két hasonló szimbólumból is megértjük és megismételjük: A Jézus szíve-tisztelet nem más, mint *a kegyelem által megvalósított viszonzszeretetünk az istenembe-ri szeretetre*. Ez pedig a kereszténységnek és keresztény életünknek nem csupán egy része, hanem egésze. A Jézus szíve-tisztelet nem egy buzgósági gyakorlat csupán a többiek között, hanem éppen a lényeg.

VISZONTSZERETETÜNK NÉHÁNY PROBLÉMÁJA

A kegyelmi életben való állandó előrehaladásunkban figyeljünk fel azokra a gyakorlati teendőkre, amelyek gondot okoznak viszonzszeretetünk megvalósításában.

Gondjaink abból keletkezhetnek, hogy különféle szerzőktől, különféle szempontok szerint, olvastunk már róluk. Egyik így, a másik úgy igyekezett megvilágítani a teendőket. Mindenki a neki ajándékozott kegyelmek és képességek szerint nyújtotta a tőle telhető legjobbat. Véleménykülönbségek adódnak és ez rendjén is van. Az életszentségre törekvés nem sablonra megy. Mindenki tartsa meg a valóban és jól átgondolt felfogását és életgyakorlatát, személyes szabadsága szerint. Senki se gondolja tehát, hogy no, most aztán a végleges, helyes választ akarjuk adni a nem könnyű problémákra. Szükségesnek tartjuk ezt így kimondani.

A leggyakrabban előforduló problémák közül csak néhányat tartunk szem előtt. Urunkkal való együttérzésünk és együttszenvetésünk módját; embertársaink felé pedig a segítségnyújtás lehetőségét, valamint az engesztelés gyakorlásának mikéntjét. Ezt a négyféle problémakört vesszük most sorba.

1. Jézus szíve tiszteletünkben mit jelent együtt érezni Urunkkal?

Mindenkor fennáll a lehetőség és veszély, sokszor észrevétlenül, hogy Urunkat képzeletünkben leszállítjuk a mi pusztá emberi létünk színvonalára. Most is földi embernek képzeljük el. Meg kell azonban értenünk, hogy bár az Istenember most is az, aki a földön volt, de most már az Atyával és a Lélekkel él a tér- és időnélküli boldog örökkévalóságban. Nekünk most másképpen kell megközelítenünk érzelmeinkkel, mint egy földi embert. Ha pedig egy földi emberhez való együttérzésünk is javításra szorul, hogyne kellene felülvizsgálnunk Urunkkal való együttérzésünket, hogy az valóban értékes legyen.

Együttérzés az emberekkel

Fogadja őszinte részvétem. Elhangzik szívből, de szólhat színlelésből is. Lehet igazi, mélységes együttérzés. Lehet csak udvarias, társadalmi szokás, tartalom nélkül. Ha sajnálkozás érzése keletkezik bennünk, valóban elszomorodunk embertársaink szenvedése miatt. De, ha ezen kívül semmi megmozdulás nem keletkezik bennünk, ebből a magatartásból nem származik valódi együttérzés irántuk. Keletkezik azonban egy kimondottan kellemes és jó érzés bennünk. Ez azt bizonyítja nekünk, hogy milyen jószágos, nemes lelkű, finom emberek vagyunk. Kimondhatatlanul jól esik nekünk ez az érzés. Az emberiség legjavához tartozónak érezzük magunkat, mert lám, milyen nemes érzések töltenek el bennünket, amikor bajba jutott ember-testvéreink helyzetébe beleéljük magunkat. Ez hízeleg

nekünk. Talán lendít is rajtunk. Nemes elvárás keletkezik magunkban önmagunk iránt.

De, ha ezen felül meg is tesszük, lehetőségeinek szerint, amit tehetünk a baj enyhítésére, az más! Ez már tevékeny beleélés a bajbajutott embertárs helyzetébe. Az az igazi együttérzés, ami egyúttal *együttműködés* is.

Jobb lesz, ha a következőkben egyes szám első személyben beszélek, hogy mindegyikünk önmagát érthesse az „én” kifejezésen.

Ha valakit megraboltak, anyagi kárt szenvedett. Valóban részvéttel vagyok iránta, ha anyagiakkal szítek segítségére. Tudom kártalanítani. Egyenlőség szerint. Sőt, többet adhatok az elveszett javaknál – ha módomban áll. A másik ember helyett teszem ezt. Éppen a rabló helyett, aki a kárt okozta. Más bűnének következményét teszem jóvá. Amint ezeket teszem, mondhatom, hogy együttérzek a megrablottal.

Ha valakit becsületében raboltak meg, az súlyosabb kár mint az anyagi. Védelmére kelek. A valóságnak megfelelően kiderítem az igazságot. Helyreállítom megbecsülését. Nem a becsületeablót üldözöm, hanem a megrablottat tekintem. Ismét joggal mondhatom, együttéreztem a kárvallottal.

Ha a bajt magát nem tudom kisebbíteni vagy megszüntetni, mégis tennem kell valamit felebarátomért. De egy tragikusan meghalt kislányán könnyező édesapát mivel emeljem föl fájdalomából? Az ártatlanul kivégzett nagyfián zokogó édesanyáért mit tehetek? Ilyenkor már az emberszeretetből fakadó, igazi együttérzés elégtelen. Íme tehát: beleélés, vigasztalás, kártérítés, elégtétel, többletadás. Ami ezekből lehetséges és meg is teszem, ezek nyomában jár a valódi

együttérzés. De ez az igazi emberi együttérzés még nem elég. Az Úrra kell tekintenem.

2. Együttérzés az Istenemberrel

Az Istenember esetében is hasonlóan látszik a helyzet. Első pillanatra legalább. Jézus Krisztus ugyanis valóban ember is. Mégpedig a hozzám legközelebb álló ember. Az engem halálosan szerető ember. Együttérzésem máris tetre készen áll. Ez eddig rendben is van. De óvatosnak is kell lennem. Bármennyire is Jézus valóságos emberségét nézem, isteni mivoltáról megfedkezmem semmiképpen sem szabad.

Hitemből ismerem, hogy a Megváltó teljes elégtételt adott az Atyának az emberek bűneiért. Az enyémeért is. Azt azonban úgy is gondolhatom, hogy a kevesebb bűnért kevesebb elégtétel járt, többért több. Ha tehát a valóságban kevesebb az emberek bűne, és benne az enyém is, akkor kevesebbet kellett szenvednie. Ha több, többet.

Ebből azonban következik az is: ha kevesebbet vétkeztem, Urunknak kevesebbet kellett szenvednie értem. Ha többet vétkeztem, többet szenvedett értem. Ő azonban előre ismerte az én bűneimet. Magam csak akkor, amikor elkövettem azokat. Ha tehát én a jelenben nem vétkezem, Uram tudta már ezt kínszenvedésének idején. Így pedig vigasztalást jelenthetett neki, az én elkövethető, de el nem követett bűnöm. Minél több van ilyen, annál inkább. Van tehát módom enyhítenem Uramnak a múltban értem elszenvedett fájdalmait.

Sőt, a mások által elkövetett bűnökért is keletkezhet bennem együttérzés Uram iránt. Ha én nem követek el olyan és annyi bűnt, mint mások. Biztos, hogy ebből az együttérzésből ma is sok késztetést nyerek a bűnök elkerülésére. Ezt az egész sorozatot elgondolhatom így is.

De, sajnós, nem minden szép és megható gondolat igaz is egyúttal. Meg kell tanulnom, hogy Uram szenvedésének mértéke nem a bűnök mennyiségétől és nagyságától függött. Akár több a bűn, akár kevesebb, Ő annyit szenvedett, amennyit akart. Személyének mértéke istenemberi szeretetétől függött, amellyel az Atyának hódolt, a lehető legmagasabb fokon. Széplőtelen áldozatát a Lélek által mutatta be az Atyának.

Tehát nagyon okosan és jól teszem, ha a jelenben sem követem el azokat a bűnöket, amelyeket elkövethetnék. Igaz az is, hogy Uram öröktől fogva ismeri magatartásomat, isteni mindentudásából.

De ne tetszelegjek magamnak azzal, hogy én magamtól mint önmagamtól, Uramnak nyújthatok vigasztalást, kártérítést, elégtételt ezzel az együttérzéssel. Ne gondoljam, hogy én tehetek valami többet, mint amit Ő tett értem és minden emberért. Előbb gondolt együttérzésem tehát legfőljebb nekem nyújt vigasztalást. A nosztalgia még nem változtatja meg a tényeket. Akkor sem, ha ez a nemes, vallásos érzés ad is nekem valami lendületet az igazi együttérzés felé.

Azt kell meggondolnom, amit Uram tett, amikor egyidejű együttérzésben volt része, keresztútján. „Megállítottak egy bizonyos cirenei Simont, aki a mezőről jött, és rátették a keresztet, hogy vigye Jézus után. Nagy tömeg követte, közöttük asszonyok is,

akik siránkoztak és jajgattak miatta. Jézus ezekkel a szavakkal fordult hozzájuk: Jeruzsálem leányai, ne miattam sírjatok, sírjatok inkább magatok és gyermekeitek miatt.” (Lk 23,26-28) Így fogadta el és így helyesbítette az érte érző és vele együttérző emberek magatartását.

Simon együttérzéséből eredő együttműködését elfogadta. Az asszonyok szívből jövő érzelmeit nem utasította vissza. De kijavította. Uram értékesebb együttsszenvedést akar tőlem is, mint csupán az érzelmbeli együttérzést. Magam sem lehetek tétlen síró. Uram a saját bűneim és más emberek bűnei feletti bánatra hívta fel figyelmemet.

Jézussal kell lennem kereszthordozónak. Ha akaratában megnyugodva viselem kisebb és nagyobb keresztjeimet mindig, akkor valóban együttérzek vele. Az együttérzésnek ezt a kegyelmét kell kérnem Tőle, magam és minden ember számára.

Mit jelent: „kiegészítem azt, ami még hiányzik Krisztus szenvedéséből” (Kol 1,24)?

Hozzászoktunk érzékszerveink jelzéseinek értékeléséhez. Amit látunk, hallunk, tapintunk, érzünk, mindez számunkra a tárgyi valóság. Földi életünkben nem is tudunk meglenni nélkülük. Innen érthető, hogy amit csak lehet, szeretünk az érzéklések vonalára helyezni. Azokat is, amik nem érzékelhetők semmilyen módon. A legelvontabb értelmi munkánknak is legalább a képzelettel sietünk segítségére. Ez a segítség azonban nagyon is kétélű.

Igaz, hogy megkönnyíti a tisztán értelmi munkánkat, de könnyen meg is hamisítja azt, amit megérteni

szerettünk volna. Így hát, ha képzelet nélkül gondolkodunk, a legmagasabb értelmi munkát végezzük, a nehezebb utat választjuk a megértésre. Viszont: megbízhatóbb lesz a megismerésünk. A nehezebb úton haladás eredményessége vonatkozik hitünk igazságainak mélyebb megismerésére is.

Jellemző, hogy az isteni kinyilatkoztatás is sokszor emberhez hasonló, antropoform kifejezésekkel beszél, hogy jobban megértsük, vagy legalább is könnyebben megértsük, mit is akar mondani. Az adósság és annak kifizetése, például olyan emberi kapcsolatot fejez ki, amit alkalmas használni Isten és a bűn-adós szolga viszonyára is. (Vö. Mt 18,23-35.).

Előbb azonban arra az esetre kell gondolnunk, amikor a hitelező is meg az adós is egyaránt ember.

A szegény ember a gazdag embertől pénzt kér kölcsön. Kap is tisztességes kamatfizetés mellett. A szegény adós többet dolgozik ezután, mint eddig. Mert meg is kell élnie, az adósságot is vissza kell fizetnie. Szorgalmas munkájának eredménye van. Vállalkozásának sikere volt, amihez a hitelt vette fel. Kifizeti tehát adósságát és kamatot is, becsülettel. Igazságosság szerint nem tartozik már, a hitelező pedig gazdagodott a kamat összességével. Így jól járt az adós, mert a szükség idején a kölcsön segített neki. Jól járt a hitelező is, mert gazdagodott. A két ember kapcsolatában *értéktöbblet* jelentkezett. Ezután tehát az értéktöbblet keletkezésén van a hangsúly. Vigyük át most az értéktöbblet keletkezésének esetét Isten és ember kapcsolatra.

Isten abszolút Jótevő minden ember számára. Minden ember minden jót tőle kap, hogy használja, éljen meg belőle. Kamatoztassa is azt, amit a legszüksége-

sebbeken felül sikerült előállítania. Most tehát a tisztességes ember, hálásan akarja visszafizetni mindazt, amit Istentől kapott. Akkor veszi észre – ha komolyan gondolkodott is róla! – hogy nincs az embernek semmije, ami kizárólagos jogon az övé lenne. Nincs semmije, amit előzőleg nem Istentől kapott volna. Kezdve az emberi létezésén, élni tudásával, munkaképességével, munkájával és eredményeivel együtt, ő maga is mindenestül előzőleg is, Istené volt. *Istent tehát csak isteni sajátjából fizetheti meg az ember.* Ami pedig azé lesz, akié előbb is volt mindenestül, ebből Isten számára értéktöbblet nem keletkezett. A mindenhez ugyanis nem lehet még valamit hozzáadni. Hiszen a mindenben a mindennek összes összetevője benne van. Ezt annál jobban értjük meg, minél inkább nem anyagi vonatkozású értékre gondolunk. Így gondoljunk mi Urunkra, aki *végtelen értékű elégtételt* adott bűneinkért és nem csak annyit, amennyi járt volna.

A már dicsőségében élő Fő, a még földi élő tagjainak is feje. Mi pedig tagjai vagyunk teljes Testének. A Fő istenemberi szeretetének végtelen értéke a Test tagjainak kincse lett, még mielőtt a tagok tagok lettek volna. Ebből világos, hogy a tagok kincse nem lehet nem a Főé, aki megszerezte mindezt. Ha pedig minden érték visszakerül ahhoz, Akié volt, értéktöbblet nem keletkezett.

Ha tehát a Fő és a tagok között levő értékbirtoklás kölcsönösségét figyelembe vesszük, megértjük az Apostol ide vonatkozó igazság-kifejezését. (Kol 1,24).

Pál szenvedésének kegyelmi értéke Krisztusé volt, mielőtt Pálé lett volna. Pál pedig mint Krisztus tagja, a Főnek ajánlja fel – a többi tagok érdekében – szenvedésének kegyelmi értékeit. Így az érték azé lett, Akié

eredetileg is volt – ismételjük – értéktöbblet keletkezése nélkül.

Az Apostol mély gondolkodásmódjára jellemző, hogy nemcsak az említett kölcsönösség fogalmát alkalmazza, hanem a kölcsönösség viszonyának pontos szavát is. Tölteni görögül így szól: „pléroó”. Betölteni = „anapléroó”; Kölcsönösen betölteni: „antanapléroó” = ant + ana + pléroó. Ebben az esetben azonban már nem egy valaki cselekszik, hanem legalább ketten – vagy többen – teszik azt, amit együtt tesznek. Mert *kölcsönös cselekvéshez egy személy nem elég*.

A latinban pontosan adták vissza a szó jelentését. Pleo; in + pleo; ad + in + pleo = adimpleo = hozzá + bele + töltök. A két igekötő együttes használata az ige jelentését lényegesen változtatja meg, ez esetben ugyanúgy, mint fentebb a görög szó elemzésénél láttuk.

A magyarban, sajnos, nem pontosan fordítottak, nyelvi nehézség miatt. Mi nem mondjuk: hozzá-bele-töltök, mert ez a magyarban értelmetlen. Ha hozzátöltök, akkor egyúttal bele is töltök. Pontosán csak külön szó alkalmazásával fejezhetjük ki a görög, illetve latin szó teljes értelmét. Ez a szó a: „kölcsönösen”. A szöveg nagy jelentőségére tekintettel, akkor fejezzük ki Szent Pál mondanivalóját, ha így fordítjuk: „Örömmel szenved értetek és testemben kölcsönösen egészítem ki azt, ami még hiányzik Krisztus szenvedéséből, Testének, az Egyháznak javára”. (Kol 1,24)

Tehát Pál a saját szenvedésén át Krisztusból egészíti ki azt, ami hiányzik még Krisztus szenvedéséből. Krisztus szenvedése Pál szenvedése is, és viszont: Pál szenvedéséé Krisztus szenvedése is. Ebben a kölcsönös szenvedésben értéktöbblet nem keletkezik. Ezt a nagyon tömör mondanivalóját Szent Pál más szavakkal így fejezte ki: „Testünkben Jézus kínszenvedését hordozzuk szüntelen, hogy Jézus élete is megnyilvánuljon testünkön.” (2Kor 4,10)

Ami Szent Pálra vonatkozóan igaz, az érvényes a teljes Krisztus minden tagjára is. Ha minél inkább így élünk, annál inkább viszonzozzuk Urunk istenemberi szeretetét. Annál inkább sikerül másokat is bekapcsolni Urunk viszontszeretetébe.

3. Túlteljesíthetjük-e Isten akaratát mások helyett és javára?

Közhely: termelő és fogyasztói társadalomban élünk. Bármennyire is tudjuk ezt, mégsem figyelünk rá eléggé. A termelés-fogyasztás kölcsönössége tudatlatti világunkban él. Rekordtermelésre törekszünk és az igényeket fokozzuk. Ha igényeink messze felülmúlják kielégítésük lehetőségét, csalódottnak, talán boldogtalannak is érezzük magunkat. Ha igényeinket – kivéve az értelmi és lelki igényeket – leszállítjuk, teljesíthetőségük sokkal valószínűbb lesz. Elégedettség, megnyugvás, jó közérzet jár ezek nyomában.

Ha pedig többtermelésre törekszünk igénytelenség mellett, jelentkezik a *túlteljesítés*. Le is lehet mérni. Elsősorban fizikai munka végzésénél. De értelmi tevékenységünkben is. Jobban mennek a dolgok. Különbözőbb rágondolás nélkül is emeljük az emberek értékeit. Érték számunkra elsősorban az anyagi érték, amit pénzben lehet mérni. Ha tehát nekem sok pénzem van, ha akarom, abból sokat tudok adni. Ámde ugyanaz az összeg, amit másnak adok, az nem maradhat egyszersmind az enyém is. Minél többet adok, annál kevesebb marad nekem. Ezen változtatni nem lehet. De tudomásul kell venni azt is, hogy van másfajta

érték is, amit pénzben mérni nem lehet. Hogy ezt meglássuk, lépünk eggyel följebb.

Az értelmi-szellemi értéknél más a helyzet. Ha például egy ragyogó értelmű és valóban nagy tudású ember előadást tart ötven-száz hallgatónak, azok értelmi értékkel gazdagodnak. Az előadó értelmi kincse azonban változatlanul megmarad. Ugyanaz az értelmi érték lehet ugyanakkor több ember értéke. Itt a tudás átadásának módja: *nem többtermelés*. Ugyanakkor azonban több ember értelmi értékének növelése. Nem az értelmi érték növekedett, hanem az érték birtoklói lettek többen.

Még egy körülményre fel kell figyelnünk. Itt nem arról van szó, hogy ő ad és mi kapunk, mint a pénzosztásnál. A pénzt csak elfogadni kell, és az enyém. A tudás átadását nemcsak meg kell hallgatnunk, hanem az értelmi értéket aktívan kell magunkévá tennünk, meg kell értenünk. Ezt az értelmi munkát már nem végezheti el helyettünk az előadó. *Ezt a munkát senki sem végezheti el más helyett*. Ez személyes tevékenység. Lépünk azonban ismét eggyel följebb.

A kegyelem világában majdnem ugyanaz a helyzet, mint az értelmi értékekben való részesítés és részesedés világában. Hasonló eset, de nem azonos. Itt már nem ember-emberhez, hanem Isten-emberhez való kapcsolatán át jutunk el ismét az ember-emberhez kapcsolathoz. Mégpedig úgy is, hogy két ember közül mindegyik részese egyúttal az Isten-ember kapcsolatnak is, és úgyis, hogy a két ember közül csak az egyik részese az Isten-ember kapcsolatnak, a másik pedig még nem. Éppen az a törekvés, hogy az Isten-ember kapcsolatát még nem élő ember is tagja legyen az Isten-ember kapcsolatát állandóan tartó és művelő emberi közös-

ségnek. Ez a bekapcsolódás a kegyelem által lehetséges.

A kegyelmet mindenkor Isten közvetlenül ajándékozza. Az ember kérheti és kérnie kell az Isten ajándékozását. A maga számára is és a többi ember számára is. Ha valaki szabadságának teljes odaadásával együttműködik a kapott kegyelemmel, az az élet-szentség meglehetősen magas szintjét érheti el. Minél magasabbra emelkedik, annál inkább él benne a vágy a többi ember fölemelése iránt. Annál inkább kéri Isten kegyelmét a többi ember számára. Isten pedig ajándékozza a kegyelmeket azoknak, akiknek érdekében kérték végtelen jószágát. Ez az ember nemcsak saját kegyelmi értékeinek örül, hanem boldognak érzi magát más ember boldogságára jutásán.

Mindez rendjén is van. Itt azonban könnyen kanyarodik vissza – hiába emberek vagyunk! – az emberi helyes magatartás, a túlértékelésbe. Vigyáznia kell tehát, hogy a kegyelemmel kapcsolatban, ne gondoljon, olyan jótétemény gyakorlására, mint a jószívű gazdag pénzadományaira a szegény ember számára. Hiszen ő nem kegyelmi tőkéjéből adja a kegyelem-ajándékot, a még kegyelemben szegény embernek. Nem is a neki jutott kegyelmi megvilágítást közvetíti, a még nem világosan látó embertársának úgy, mint a nagyműveltségű előadó értelmi értékkel gazdagítja hallgatóit.

És még egyet! Embertestvérének szabadságába nyúlni senkinek sincs hatalmában. Isten maga sem kényszerít együttműködésre kegyelmével. A szabadság szabadság marad. Isten felajánlja és képessé teszi az embert szabadságának ajándékozására, a szeretetre. Ha pedig embertestvérünk, akiért pedig komoly buzgósággal könyörgünk az Úrhoz, mégsem vonzó-

dik Hozzá, nem mondhatjuk, hogy Isten nem hallgatta meg érte mondott imáinkat, nem fogadta érte végzett jócselekedeteinket és áldozathozatalunkat. Ezt az igazságnak megfelelően nem mondhatjuk, és mégis hányszor türelmetlenül viselkedünk ilyen esetekben! Pedig az egyetlen helyes magatartás az, hogy imáinkat és áldozathozatalunkat abba nem hagyjuk, de a többi az Úrra hagyjuk.

Az Istentől kapott kegyelem mindig azt az embert szenteli meg, aki együttműködve tette magáévá. De bármilyen nagyszerű eredményt is ért el az életszentségben, nem mondhatja, hogy túlteljesítette Isten szerető akaratát; vagy mintha ebből a túlteljesítésből ajándékozhatna másoknak. *Nem igaz, hogy ő pótolhatja, vagy kárpótolhatja Urunkat a másoktól nem kapott szeretetért.*

Isten ugyanis kegyelmi ajándékainak gazdagsága szerint, az egyik embertől nagyobb életszentséget vár, mint a másiktól, végtelen szeretetének és igazságosságának mértéke szerint. Hogy tőlünk mennyit vár, ezt Ő öröktől fogva ismeri, mi azonban egyáltalán nem ismerjük ezt az életszentség-szintet. Csak annyit tudunk, hogy ha kegyelmi megvilágosítás mellett, egy tennivalóhoz az erőképességet is megadja, akkor ezt a cselekedetet tőlünk elvárja. Helyesen csak akkor cselekszünk, ha meg is tesszük.

Sok más embernek például nem ajándékozott annyi szenvedéslehetőséget, mint nekünk; sok másnak nem adott olyan külső körülményeket, mint megpróbáltatásokat, mint nekünk. Sok másától nem várja el azt, amit tőlünk elvár. Másoktól mást vár. Ez a Gondviselő szeretete, amibe mi itt a földön nem láthatunk bele. Az

örökkévalóságban már látjuk és annak örülünk, amit kaptunk.

A kegyelem világában nincsen túlteljesítés, mintha a túlteljesítés tartalékából juttathattunk volna másoknak. Ha mégis megfordultak fejünkben hasonló gondolatok, lássuk be, hogy túlságosan emberi módon gondolkodtunk az isteni szeretetről. Ezekről a tévedésekről szabadulnunk kell, ugyancsak a kegyelem segítségével.

Igenis, ezután is, nemcsak imáink, hanem jócselekedeteink felajánlása által is, kérni fogjuk Urunkat a kegyelmek ajándékozására embertestvéreink számára. Ezentúl igyekszünk vonzani őket az Istenember viszonz szeretetébe, de nem feledjük soha, hogy csak azt tettük meg – ha megtettük – amit Urunk el is várt tőlünk. Ezért sohasem gondolhatunk arra, hogy más emberek helyett is, mi szerettük Urunkat. Mások helyett nem tehattük ezt. Többet sem tettünk, mint kellett.

4. Mi az engesztelés és engesztelődés?

Az élő nyelvben változnak a szavak. Nem annyira hangzásukban, mint inkább jelentésükben. Alapjelentésükhöz rokon értelmű jelentések járulnak, vagy éppen ezek maradnak el. Ezen kívül egyes szavak elavulnak, mások keletkeznek. Vannak olyanok is, amelyek a közhasználatból kikopnak. A szaknyelvben azonban megmaradnak. Így van ez a vallási nyelvhasználatban is.

Vallásukat komolyan gyakorló emberektől lehet hallani – hála Istennek – ma is: engesztelő virrasztáson vettem részt; ma engesztelő böjtöt tartok kenyéren és

vízen; engesztelő zárándoklatot tartottunk; engesztelő rózsafüzért mondtuk; engesztelő szentmisén vettünk részt; engesztelő szentáldozáshoz járultunk... Ez mind-mind helyes is. Az engesztelő szót is jól alkalmazták. Ha azonban egy vallási alapismeretekkel nem rendelkező, de jó szándékú ember, megkérdezné és kérné: magyarázza meg neki valaki az engesztelők közül, hogy mit csinálnak tulajdonképpen, amikor engesztelnek vagy kiengesztelődnek, bizony elég sokan zavarba jönnének. Pedig vallási értelemben kifogástalanul viselkedtek.

Az engesztelés-engesztelődés szavakat ezután is, helyesen kell használnunk. De érezzük, hogy valamit nem értünk, vagy nem pontosan értünk, amikor az engesztelésről van szó. Akarva-akaratlanul is, szinte először jut eszünkbe, hogy az engeszteléssel valami olyant tettünk, ami nem kötelező. Valami többet tettünk. Ez akkor is eszünkbe jut, ha már tudjuk, hogy Isten ránk vonatkozó szeretet-akaratát túlteljesítenünk nem lehet. Valami nagyon jól eső vallási érzés vesz rajtunk erőt, hogy valami jót és helyeset tettünk, amit mások nem tettek. Ez a másokkal való összehasonlítás tolakodik gondolataink közé. Azt is rögtön észre vesszük, hogy ez az összehasonlítás alap nélküli. Mi magunkat csak önmagunkkal hasonlítsuk össze: azt akik már lehetnének, azzal, akik vagyunk. Ez azonnal lelohasztja a többletről való gondolatainkat. De azt is érezzük, hogy ezt a problémát érdemes lesz meggondolásunk és elmélkedésünk tárgyává tenni.

Kiindulásul érdemes egy elég szokatlan tájegységi szóhasználatot észrevenni. Eszerint például: „kiengeszteli” az ember az edényt, amelybe víz fagyott. Pedig az ember a meleggel csak „enyhíti” a fagyot, „lá-

gyítja” a jeget. A jég csak „enged” a melegnek, és erre azt mondják „engesztelődik”. Ez a példa mutatja már, hogy az „engesztelés” és „engesztelődés” fogalma, legalább is elbizonytalanodott. Vallási vonatkozásban pedig még inkább. Kérdés tehát: mit csinál, aki engesztel? Mit csinál, aki engesztelődik?

Ember és ember között

Édesanya mondta el: „A nagyobbik fiam engedetlen volt. Durván visszautasította szavamat. Becsapta az ajtót és elment hazulról. Mi tagadás, bizony hulltak könnyeim. Mélyen megbántva éreztem magamat. Fájt a szívem a nagyfiam miatt, de érte is. A kisebbik ezt látva, hozzám jött. Ne szomorkodj anyukám, mondta. Majd én teljesítem kérésedet. Amit testvéremtől kértél, azt is én teszem meg. Ekkor éreztem meg, folytatja az édesanya, mit jelent az engesztelés.”

Az édesanya megható, nemes érzését mindenki megérzi. Ha azonban megmaradunk ezen a szinten, nem értjük meg, vagy félreértjük az engesztelést – engesztelődést. Pedig ezt föltétlenül tisztáznunk kell.

Jó, ha az engesztelést előbb közérthetőbb szóval fejezzük ki. Biztosabban használjuk ezután magát a kiengesztelés-kiengesztelődés szavakat. Főképpen két jelentésen gondolkodjunk el. Egyik jelentése: aki engesztel, az bocsánatot kér; aki engesztelődik, az megbocsát. Másik jelentése: aki engesztel, az békét kér; aki engesztelődik, az békét ad. Egyszóval: kibékülnek. Úgyis mondhatjuk: megbékéltek egymással; szent a béke.

Mindez történhet nemcsak szóval, hanem megfelelő cselekményekkel is. Történhet emberek között, köl-

csönösen is, ha van mit elengedni egymásnak. De ennél többről van szó Isten és ember kapcsolatában. Elmélkedésünk során többször láttuk már, hogy emberek közötti kapcsolatokból indulunk ki, mert azt értjük legkönnyebben és legjobban. De mindenkor figyelniünk kell, hogy ezt az emberszabású viselkedést föl kell emelnünk az Isten és ember szeretetének kegyelmi színvonalára. Különben vallásgyakorlataink tévesek lesznek. A vallási tévedés pedig különösen nem válik az ember javára.

Isten és ember között

Isten és ember nem egyenlő rangú felek. Kegyelme nélkül az ember semmit sem tehet, ami értéknek számít az Úr előtt. Ennek állandó figyelemben tartásával nézzük a bocsánatkérés – bocsánatadás és békekérés – békeadás problémáját.

a) Ami a bocsánatkérést illeti, csakis ember kérhet bocsánatot Istentől. Fordítva nem. Istentől való bocsánatkérésnek bűnbánat a neve. A megbocsátásnak pedig a bűnbocsánat. A probléma túl egyszerű lenne, ha csak arra gondolnánk: belátjuk, hogy Isten akaratával tudatosan és szabadon szembe helyezkedtünk, bűnököt követtünk el. Ez a belátás sarkall bocsánatkérésre, tehát tesszük is ezt.

Csakhogy a bűnösség belátása, tévedésünk elítélése, a tőle szabadulás vágya, magában véve, még nem bűnbánat. Ha az lenne, akkor a bűnbánat lehetséges lenne akár a kárhozatban is. Értelmünket, ítélőképességünket, tévedésünk belátásának képességét sohasem veszítjük el. Így tehát – ha csak ez lenne a bűnbánat – ez számunkra mindig lehetséges maradna. Ám-

de a bűnbánat kegyelem nélkül nem lehetséges. Hogy a bűnbánat valóban bűnbánat legyen, annak föltétele, a megadott kegyelemmel való szabad együttműködésünk. Ha pedig a kegyelem ajándékozása lejárt – ha örök kárhozatba döntöttük magunkat – bűnbánatot tartani nem tudunk az örökkévalóságon át sem.

A magunk erejéből Istenhez közeledni nem tudunk. Az első lépést Ő teszi meg felénk. Nem előzhetjük meg Urunkat a szeretetben, a bűnbánat tartásában sem. Mi engesztelünk a kapott kegyelem által; Urunk engesztelődik a kegyelem újabb ajándékozása által. Kegyelmet kegyelemre halmoz Isten szeretete. Mindent Ő tesz. Csak egyetlen mozzanat a mienk: szabadságunk ajándékozása, a kegyelemmel való együttműködés ténye. Ezt mások helyett tenni nem tudjuk. Ez mindenkinek személyes lehetősége és felelőssége.

Amikor tehát mi „engesztelünk” embertársainkért, nem teszünk és nem is tehetünk mást, mint Isten kegyelmét kérjük számukra. Ők ugyanis nem kérik, mert nem is gondolnak rá. Ezért jobban rászorulnak segítségünkre, mint gondolnánk.

b). Kibékülés Isten és ember között. Istent az ember tönkre nem teheti, de még csak kárt sem okozhat neki. Önmagát az ember egészen tönkre teheti, csak Istentől kapott létezését nem szüntetheti meg. Ember képes haragudni Istenre. Isten nem képes haragudni teremtményeire. Emberszabású kifejezések Isten „haragjáról” ne tévesszenek meg bennünket. Isten sohasem változik. Nem lehet egyszer ilyen, máskor olyan. Az ember tud lenni egyszer ilyen, egyszer olyan, egyszer szerető, máskor haragvó. Isten nem ember. A Szentháromság maga a Szeretés. Az ember pedig maga is ingatag, változékony teremtés. Bűneivel az ember nem

alakíthatja ki Isten felé azt a viszonyt: „Haragszom Rád és haragszol rám.” Ez az ember nagy tévedése.

Ennek az emberi nagy tévedésnek alapja abban rejlik, az ember azt gondolja, hogy bűnével kárt okoz Istennek, Ő pedig a kár miatt „haragszik”. Pedig ember csak embernek tud kárt okozni; Istennek nem. Ennek mélyebb kifejtését megtaláljuk *Kiért és miért testesült meg az Ige?* című könyvemben. Itt csak arra utalunk: létezést adni a nem létezőnek csak az tud, aki a VAN. Teremtmény teremteni nem tud. A teremtmény „teremtménye” szükségképpen nem-lét. Ami pedig bűnné teszi a bűnt, az nem létvalóság, hanem éppen egy léttől való megfosztottság, mint tulajdonsága bűnös gondolatainknak, szavainknak, cselekedeteinknek. A bűn tehát nem egy önálló létező valami. Semmire se lehet vele menni. Csak létadással lehet létfosztottságát megszüntetni. Létet adni csak Isten tud. Az a lét pedig, aminek adásával megszűnik a bűn: pontosan a kegyelem.

Amíg a bűn meg nem szűnik, béke nem lehet az emberben. Nincs békéje a bűnösöknek. A béketeremtő kegyelmet ismét csakis Isten adja. Aki bűnben, békétlenségben élt, az ezután bűn nélkül, békében él. Ezt a békét a világ adni nem tudja.

ISTENI ÍGÉRETEK

Isten ígéretei nem emberi ígérek. Isten mindig hűséges önmagához. Tudja is, akarja is teljesíteni ígéreteit. Annál is inkább, mert ezekkel teremtményeinek nem tartozik. Ez az Ő ügye. Önmagára esküdött az Úr. Nem embernek tette ígéreteit akkor sem, ha azok látszólag az emberekre vonatkoznak. Hiszen mindig az Istemberre vonatkoznak. Ezeket az isteni ígéreteket a próféták őrizték meg számunkra.

- Jahve, Az Úr ígéretet mond az Eljövendőről.
- Asszony Ivadéka lesz, aki eltapossa a kígyót, teljes győzelmet arat felette.
- Mint Ábrahám Utódjában, benne nyer áldást a föld minden népe.
- Szűz Fia lesz az Immanuel, azaz: „Isten velünk.”
- Dávid házának tagjaként fog uralkodni.
- Királyságának nem lesz vége.
- Népek és fejedelmek felkelnek ugyan ellene, de ezeket az Úr teszi az Eljövendő lábának zsámlyává.
- Átszúrják Őt, de siratják is, mint Elsőszülöttet szokás.
- Magára veszi az emberek bűneit, hogy örökre megszüntesse azokat.
- Teste nem lát romlást.

Az Úr teljesítette ígéreteit azáltal, Akit megígért. Ő is tett ígéreteket. Ezek is látszólag az emberre vonatkoznak. De tulajdonképpen az Elküldőre tekint, hogy a Lélekkel együtt dicsőítse meg Őt. A Szentháromság megdicsőítésében – az isteni személyek szabad szere-

tetkapcsolatában – örökre részesülni: ennél szebb és boldogítóbb ígéretnek már nem lehetnek az emberek számára sem.

Az Istenember ígéreteket tett:

- Ha valaki szeret engem, Atyám is szeretni fogja azt, hozzá megyünk és benne fogunk lakni. A Lélek veletek marad és bennetek él.
- Ahogy az Atya szeret engem, úgy szeretlek én is titeket.
- Az Atya szeret titeket, mert ti szerettetek engem.
- Elküldöm nektek a Lelket az Atyától.
- Édes igám vállalása által nyugalmat talál lelkeitek.
- Ég és föld elmúlnak, az én ígéim el nem múlnak.
- Aki engem szeret, megtiszteli azt az Atya.
- Ahol én leszek, ti is ott lesztek énvelem.
- Ha magasba emeltetem, mindent magamhoz vonzok.
- Aki engem eszik, énáltalam él, mint ahogy én az Atya által élek.
- Föltámasztom az utolsó napon.
- Veletek vagyok a világ végezetéig.
- Aki állhatatos marad mindvégig, az üdvözülni fog.

Nagyobb ígélet nincsen, mint amikor Isten önmagát ígéri. Eddigi meggondolásainkból világos, hogy itt nem automatikus mozzanatokról van szó. Isten világába mi emberek nem beépített anyagdarabok vagyunk, amelyeket isteni gépezet ellenállhatatlanul ide tesz, vagy oda tesz. Isten végtelen szabadsága a kegyelmek által vonzza a mi teremtetett szabadságunkat. Ha akarunk, vonzódnunk. Ha nem akarunk, akkor nem.

Urunk világa valóság, amelyben most élünk. Valóság az is, amelyben, ígérete szerint, élni fogunk. Isten ígér, és mi hálás szeretettel elfogadjuk. Bölcs és boldog ember az, aki Isten ígéreteire ígérettel felel; Isten ölésre tárt karját viszontöleli; az istenemberi szeretetre viszontszeretettel válaszol. Ez a magatartás az önfelajánlás.

ÖNFELAJÁNLÁSUNK

A keresztségben részesültünk Isten szentté tevő kegyelmében, így lettünk gyermekei. A bérálásban már tudatosan vállaltuk a keresztségből forrászó életvitelt. Minden megkeresztelt ember meghívást nyert az életszentségre. Nemcsak egyszerű, hanem hősiee értelemben is.

Emellett továbbra is érvényben maradt Egyházunkban a szerzetesi élet. Akik arra nyertek hivatást Urunktól, hogy az evangéliumi tanácsokra, a szüzeségre, a szegénységre és engedelmességre nyilvánosan tett fogadalommal kötelezzék magukat, azokat az Egyház felkarolja.

Akik nem kaptak Urunktól szerzetesi hivatást, nem tesznek nyilvános fogadalmat, de őszintén törekednek az evangéliumi útmutatás szerint élni, ők is sokszor tesznek jó elhatározást. A krisztusi szegénység, az állapotbeli tisztaság és engedelmesség lelkiületét élik. Erre jó elhatározással kötelezik magukat a lelkiismereükben.

Az ilyen jó elhatározás nem fogadalom. A különbség a fogadalom és elhatározás között az, hogy a fogadalom súlyos bűn terhe alatt kötelezi azt, aki letette, az elhatározás ettől a tehertől mentes. Ámde az adott szó becsületben kötelez. Ha pedig Istennek ígértünk valami jót, többet, mint amire az isteni parancsok köteleznek, az Istennek adott szó jobban kötelez, mint az embernek adott szó.

A fogadalom és elhatározás között van a helye az önfelajánlásnak. Az önfelajánlás kevesebb, mint a fo-

gadalom, de több, mint az elhatározás. Ezért alaposan fontolóra kell venni az önfelajánlást is.

Aki minden jóért lelkesedik, az jól teszi. De, aki csak lelkesedik, azzal nem megy sokra. Ezzel szemben, aki minden okos és szép áhítatgyakorlatot naponként akar elvégezni, olyan lelki kötelezettség terhét veszi vállára, amit hosszú időn át viselni nem tud és nem is lehet. A buzgóságot a bölcsesség erénye kell, hogy irányítsa. Akkor nemcsak a jót tesszük, hanem a jót jól is. Önfelajánlásunk ilyen legyen.

Nem teszünk minden nap fogadalmat, önfelajánlást, elhatározást. De tudatosítanunk kell minden nap, a fogadalom, önfelajánlás, elhatározás tényét, hogy a szükséges kegyelmeket kérjük nap nap után megvalósításukhoz.

Szent Ignác Lelkigyakorlataiban az önfelajánlás ezt a címet viseli: Szemlélődés a szeretet megszerzésére. Itt ismét észrevesszük, hogy a szeretet szó önmagában nem fejezi ki a mondanivalót. Nem egyszerű értelemben vett szeretetről van szó, hanem különleges értelmű: az emberek részéről a legmagasabb szintű szeretetről Isten iránt. Ez a célja ugyanis a lelkigyakorlatoknak, és teljes értelemben, egész életünknek is.

Ezekben a szavakban foglalja össze a lényegét: „A szeretet kölcsönös adományozásból áll, hogy tudniillik az, aki szeret, annak, akit szeret, adja és közli azt, amije csak van; vagy azokból amije van ad, amit csak adhat; és viszont az, akit szeretnek, annak adjon, akit szeret.”

Most tudatosan elvonatkoztatunk az isteni személyek szükségképpen és szabad szeretetkapcsolatának szemléléséről. Ebben a szemlélődésben az Isten végtelen szeretetéről és a teremtmény viszonszeretéről

van szó. A teremtmény mindenestől a Teremtőé. Hogyan ajánlhatja fel önmagát Neki?

Az ember mindenkor hálaadással tartozik, hogy Krisztusért és Krisztusban nyerte el létének-életének isteni értelmét. Mindenkor bűnbánással tartozik, hogy Krisztusban és Krisztus által nyerte el bűneinek megszüntetését. Mindenkor kegyelmet-kérő imádással tartozik, mert Krisztusban és Krisztus által nyerheti el a kegyelmet, ami nélkül, a teremtmény önmagától mint önmagától, semmire sem képes.

Most pedig mindezeket bennfoglalva, de mindezek felett is szükséges az az imahódolat, amelyikben az említett szeretet valósul meg. Dicsőítő imádásnak szoktuk mondani, de a szó itt sem fedí a valóságot. Ez a szeretet feltételezi, de egyúttal felette is áll a dicsőítésnek. Ez az imádás nem csupán gondolatainkban, szavainkban, érzelmeinkben, hanem életünk minden mozzanatában kell, hogy megvalósuljon. Ebben az imádásban a teremtmény már csak szeret.

Ez az a szeretet, amelyik a kapott kegyelmek mértéke szerint, a tőlünk telhető maximális szeretet. Önmagáért szeretjük Istent: Krisztusban a Lélek által az Atyát. Talán „tisztá szeretet”-nek nevezhetnénk, mert ez már semmi más értékes cselekménnyel nincsen összekapcsolva. Az istenemberi szeretetre csak ez az igazi viszontszeretet. Ez az egyedülálló szeretet. Latinul: *amor solus*.

Szent Ignácra itt is jellemző a lényeglátás. Sőt, a lényeknek megfelelő fogalom és elnevezés megválasztása is. Ami az embert alapjában jellemzi, az a szabadságnak iránya.

A Fiúnak, hogy engedelmeskedhessék, a megtestesülésben emberi szabadságra van szüksége. Az Atya

íránt való szabad szeretet megvalósítása a Fiú szabadságán fordul. Ugyanezen a szabadságon fordul az emberek iránt való szeretete a megváltásban. Hasonlóképpen az emberi szabadságunkon fordult életünk legszörnyűbb tragédiája, bűneink elkövetése; ugyanezen a szabadságon fordul a kapott kegyelmekkel való együttműködésünk is. Tehát a szabadság a sarkpontja az Istenembernek is, és minden más embernek is.

Minden emberi problémának ezt a sarkpontját ragadja meg hívő értelmével Szent Ignác. Ezért önfelajánlása így hangzik: „*Suscipe Domine universam libertatem meam...*” Azaz: „Fogadd, Uram, egész, teljes = univerzális szabadságomat... Ezzel mindent. Mivel pedig a kegyelem ad képességet ennek megvalósítására, „egyedül a te szeretettedet és kegyelmedet add, mást nem kívánok.”

Nagyon tisztán látta, hogy az egyedülálló szeretet az, ami Isten legnagyobb ajándéka számunkra. Ez a kifejezés „egyedül a te szeretettedet” kétféleképpen érthető. Azért ezt meg kell említeni.

A hagyományosnak mondott latin szövegben így áll: „*Amorem tui solum cum gratia tua*”. P. Roothaan szabatosnak elfogadott szövegében pedig így: „*Da mihi tuum amorem, et gratiam*” magyarul mindkettőt „szereteted” szóval adjuk vissza. De az „*amor tuus*” és az „*amor tui*” óriási különbséget jelent!

Az „*amor tuus*”, Isten szeretete, végtelen valóság. A végtelen valóságot magát a teremtmény sohasem tudja befogadni. Szent Ignác nagyon tisztában volt ezzel és nem a lehetetlent kérte.

Az „*amor tui*” az Isten iránt való szeretetet jelenti, amellyel a teremtmény szeretheti az Urat. Ez lehet ki-

sebb, nagyobb, de sohasem végtelen. Ámde ez a szeretet is Isten ajándéka a kegyelmek által. Szent Ignác tehát az Isten iránt való szeretetnek azt a maximumát kérte, amit a kegyelmek kinek-kinek számára elérhetővé tesznek. Ennek a különleges értelemben vett szeretetnek, a „solus amor”-nak megszerzésére és kérésére irányítja mindannyiunk figyelmét: „amorem tui solum cum gratia tua”. Az „universam libertatem” és az „amorem tui solum” egymásra sarkítása a lelkigyakorlatokból magától értetődő, logikus következmény. Ez a teljes önfelajánlás egész életünkre.

Mindegyik szerzetesrendben a szegénység, tisztaság, engedelmisség egyformán fontos, minden rangsorolás nélkül. Mindegyik szerzetesrendben az alapító karizmája adja meg az életszentségre törekvés módját. Azt a lelkiséget, ami jellemző. Jézus Társaságának lelkiségét leginkább az engedelmisség jellemzi, ami a szabadság teljes felajánlásán alapszik. Ezért nagyjelentőségű a Jézus szíve-tisztelet a Társaság életében.

NÉHÁNY SZERÉNY JAVASLAT

Jézus szíve-tisztelet szomorú lehanyatlásának okai közül csupán pár gondolatkört ajánlottunk megfontolásra. Egyáltalán nem okadatolást. Ugyanúgy Jézus szíve tisztelésének fellendítése érdekében csak néhány szerény javaslatot tudunk előterjeszteni, ugyancsak megfontolás céljából. Az első gondolatkörnek áthidaló szerepe van. Kapcsolatot keres a lehanyatlás és fellendülés között.

Szívátültetés isteni és emberi módra

A szív kicseréléséről már az Ószövetségben kaptunk isteni kinyilatkoztatást: „Új szívet adok nektek és új lelket oltok belétek, kivesszem testetekből a kőszívet és hússzívet adok nektek. Az én lelkemet oltom belétek és gondoskodom róla, hogy parancsaim szerint éljetez és szemetek előtt tartsátok törvényemet és hozzájuk igazodjatok.” (Ez 36, 26-27)

Világos, hogy nem betű szerint értendő a hússzív, azaz a biológiai szív kicserélése, hiszen biztos, hogy a kőszív nem sziklából van bennünk. Nem a lelkünknek, hanem a lelkületünknek átalakításáról szól az Úr. Arról a szív-lélekről, amit átvitt értelmű szívnek nevezünk.

Napjainkban pedig, hogy kétség ne férjen a tárgyhoz, segítségünkre jön az orvosi szívátültetés. Azzal, hogy egy meghibásodott, rosszul működő szerv helyett, egy jól működő, de más embernek szívét ültették

be a beteg testbe, semmi sem változott meg. Sem ennek az embernek érzelmvilága, sem jelleme, sem gondolkodásmódja, sem egyénisége. A biológiai szívtől semmi más nem függ, mint a vérkeringés jó vagy rossz ellátása. A szív működés megszűnése számunkra jelenti a biológiai élet végét. Mert tapasztalatunkhoz ez áll legközelebb, azért tartjuk a szívet az élet középpontjának. Pedig, ha a tüdő működés leáll, az agyműködés megszűnik, a szív is leáll, mert nem független az említett létfontosságú szervektől. A szív és az élet nem azonos valóságok.

Urunk Jézus Krisztus emberségében is ugyanaz a biológiai törvényszerűség érvényesül, mint a mienkben. Nem szerencsés tehát és nem is igaz Jézus szívét az ő biológiai szívével azonosítani. A szív képét csupán jelvénynek, jelképnek, címeralaknak választani szerencsés és találó. De Jézus szívében mindenkor az ő istenemberi szeretetét kell értenünk.

A jelképek fejlődnek

Az emberi kultúra állandóan fejlődik és benne az emberi kifejezőmód, szavakban és képekben egyaránt. Vegyük például a házat. A ház mindig ház marad. De alakja, stílusa, beosztása, berendezése szinte állandóan változik. A barlanglakó ember is arra használta lakását, mint a mai luxuslakás lakója. Időközben hány és hány építészeti stílus keletkezett és múlt el, ezt a művészettörténet szakszerűen tárja elénk. Közben a stílusok változása folytatódik tovább. A mai ember a mai elképzelésekért lelkesedik. Nagyon sok em-

bert nem is érdekel a múlt. Legyen ez figyelmeztetés számunkra, az ábrázolásokat illetően is.

Jézus szíve-tisztelet kibontakozásának elején, képek voltak az emberek, Jézus szíve képének egy emberi szívet alkalmazni, mégpedig a szív orvosi-anatómiai valóságában. Persze, ha a szív a szeretet szerve, akkor nagyon következetes az ilyen ábrázolás. Nemcsak következetes, hanem valóságábrázolás földi módon.

Urunk emberségéből a szív-szervnek kiragadása, mint ábrázolás, hamarosan visszatetszést szült. A kívánság iránya az volt: ne legyen elválasztva külön Jézus és külön a szíve. Így tehát Urunk képén és szobrain kiemelve kezdték ábrázolni szívét. Ez a szívre hívta fel a figyelmet, megszokottá is vált. Hosszú időn át kedves és szép kifejezésnek látszott. Tetszett is a hívő embereknek. Ezt a különben nem kifogásolható ábrázolást még ma is sokan kedvelik.

Amint említettük a „minden rész” imádásának gondolatával együtt, a Jézus szíve-tisztelet is lehatnyatlott. A mai emberek már nem igénylik Jézus szívének ábrázolását, képeken-szobrokon kiemelve Urunk ruhája fölé. Az ember szíve belül van, nem kívül. Ember a szívét a mellkasában viseli, nem a kabátján vagy ingén. Hogy az Istenembernek szíve van, ez magától értetődő minden ábrázolás nélkül.

Ráadásul, a megtestesülésben az Ige nem szívvé lett, hanem földi emberré, akinek szíve van. De Urunk már nem földi ember, hanem kiterjedéstelen, dicsőséges testű mennyei ember. Igazi ember örökre, akinek szervei nincsenek. Dicsőséges Urunkat ábrázolni nem tudjuk. Mert nem lehet. Már a húsvéti, dicsőséges testét, mint fényforrást sem tudjuk ábrázolni. A fény ma-

ga nem ábrázolható, pedig a fény mégis csak anyag. A kiterjedéstelen dicsőséges anyagnak fénynél is finomabb valósága minden képzeletünket felülmúlja. Urunknak mennyei szépsége a földi ember számára megközelíthetetlen.

Ezek után: nem lenne-e megfelelőbb, a képeken és szobrokon, az istenemberi szeretetet kifejezni azzal, hogy Urunk kedves és finom mozdulattal egyik karját felénk tárná, a másik kezével pedig szíve irányába mutatna? Minden szív, képszerű ábrázolása nélkül? Az ábrázolhatatlant így jelezni, nem lenne-e alkalmasabb? Érdemes ezen elgondolkodni.

Beszédmódunk iránya

Beszédünkben a legkényesebb és legérzékenyebb pont, Urunk egyenes értelmű, testi szívéről és átvitt értelmű szívéről pontos kifejezést mondani. Még inkább: figyelni arra, amikor egyik mondatunk az egyikre, a rákövetkező mondatunk pedig a másikra vonatkozik. Ilyenkor könnyű gondolatcsúsztatást elkövetni. Lehet ugyanis mindkét mondatunk helyes és igaz, de a kettő egymásutánja zavaróan hathat. Bizonyos esetekben nem ártana még a liturgikus szövegeken is javítani.

Erre példának hozhatjuk, a Jézus szívéről szóló szentmise prefációját. Urunk a kegyelmek forrását, a szentségeket, istenemberi szeretetéből adta nekünk. Egyházában a szentségek innen fakadnak. Itt tehát az átvitt értelmű Jézus szívéről van szó. – A keresztfán átszúrt oldalából vér és víz ömlött. Urunk testi szívének átveréséről van szó. Ez az egyenes értelmű szív.

Most, ha a más-más értelmű szívhez kapcsolunk még egy másik, ugyancsak más-más értelemmel bíró szót, akkor mondanivalónk könnyen homályossá válik. Ez a másik szó: feltárni; a latinban „manare” ige áll: áradni.

Az átvitt értelmű szív „feltárása” a szeretet kiáradását jelenti. Az egyenes értelmű szív „feltárása” a lándzsaszúrást jelenti. E kettőnek mélységes és valós összefüggése van. – Lehet azonban olyan szórendet alkalmazni, ami a mélységes összefüggést nehezen érthetővé teszi. Lehet olyan szórendet is alkalmazni, ami ezt az összefüggést közérthetően világítja meg.

A fentiek figyelembe vételével, az említett prefáció vonatkozó része most ilyen fordításban hangzik: „majd vér és víz ömlött sebhelyéből, mely átszúrt oldalán nyílt, hogy onnét jöjjenek létre a szentségek, melyekkel egyházát élteni, és mindenki vonzódjék az Üdvözítő *feltárt* szívéhez, mindig örömmel merítve az élet vízből, melyet az üdvösség forrása bőséggel *áraszt*.” Nehezen érthető, hogy itt mi miből ered?

A latin nyelvben mesterien szépek a mondanivalóba közbeékelt mellékmondatok. Magyarban a közbeékelt mellékmondatok nem előnyösek. Nem is betűről-betűre való fordítás a helyes mindig, hanem a mondanivaló pontos átadása.

Talán így jobb lenne: „majd vér és víz ömlött szent sebéből, mely átszúrt oldalán nyílt, hogy mindenki vonzódjék az Üdvözítő *feltárt* szívéhez, mindig örömmel merítve az élet vízből, melyet az üdvösség forrása bőséggel áraszt, a szentségeken át, melyekkel egyházát élteni.” Jézus szívéből – az istenemberi szeretetéből – árasztja a szentségeket. Jézus átvert szívéből árad a vér és víz. Első hallásra érthető.

Szerény ajánlat: törekedjünk a pontos, a szabatos beszédmódra, amikor olyan finom és kényes mondanivalóról beszélünk, mint Jézus szíve.

Egyszerűsége törekvés – írásban is

Az ősi egyszerűséget lassan-lassan az idők folyamán, az összetettség, cifraság, cicomázás követte, aztán jött a befáradás, elhanyagolás és újra az egyszerűsége törekvés. A kultúrfejlődés minden vonatkozásában megfigyelhető ez a jelenség. A megszólítás, tiszteletadás, kifejezőmód szóban és írásban is, ezt az utat járta és járja. Akár pusztá emberről, akár az Istenemberről van is szó.

A pusztá ember, aki azonban kiváló ember, sőt a maga tisztségében egyedülálló, az az egyház látható feje, a római pápa. Nekünk katolikusoknak nagyon imponált – és méltán! – hogy „Szentséges Atyánk” csak nekünk van. Ki is alakult bennünk az a kifejezőmód, hogy a pápát említeni sem illett, a „szentséges” vagy „Őszentsége” megtisztelő cím nélkül. Ez a megtiszteltetés abban az időben valóban őszinte megtiszteltetés volt. Idő múltán azonban a dalai láma is felvette a „szentséges” címet. Sőt, VI. Pál atyánk, a moszkvai főpapot a „Szentséges Pátriárka” megszólítással illette. Minél több a szentséges cím, annál kevesebbet ér. Aztán ismét nagyon egyszerű lesz, mint volt Szent Ágoston korában. Ő a hívei megtisztelésére, szónoklataiban mondta: „Tudja a ti szentségtek” – „Vestra Sanctitas” – mit akarok mondani.” Íme a szentséges cím leegyszerűsödése.

Volt idő, amikor kitaláltuk, hogy a pápát vállunkra kell venni, hogy mindenki lássa, ahogyan a trónszéken ül, a hívek feje felett. Kezet kell csókolni neki, majd jött a lábcsókok. Akkori időben az akkori emberek mindezt szépnek, illőnek tartották és ez így helyes is volt. Manapság nem csókoljuk a pápának sem a kezét, sem a lábát. De ő hozta szokásba, hogy megcsókolja a földet, ha egy-egy ország hívő embereit és minden emberét, apostoli útján meglátogatja. Mi, most ezt ugyanolyan szépnek, illőnek tartjuk, mint ahogyan az elmúlt korszakok elmúlt emberei a maguk tiszteletadásai módját értékesnek tartották.

Urunk maga az utolsó vacsorán a lehető legegyszerűbb szertartással ünnepelt. Az apostolok kezébe adta önmagát a kenyérszínben. Az apostoloknak nyújtotta önmagát borszínben, a kehelyben. Ők magukhoz vették. Az őskeresztény hívek örömmel vitték az eucharisziát a szentmiséről haza, a beteg, az öreg, vagy éppen börtönben sínylődő testvérüknek. Később keletkezett a szokás, hogy az eucharisziát kézzel érinteni csak papnak szabad. Neki is csak a megengedett ujjakkal. Később, velünk lakó Urunkat is, megtisztelő címekkel tüntettük ki. A Legszentebb – Sanctissimum – szóval illettük. Vagy: Sanctissimum Sacramentum = a Legszentebb Szentség, ezt már fokozni sem lehetett. Mi magyarok a Legméltóságosabb Oltáriszentség néven neveztük. Mindez szép és helyes.

Később jött a liturgiába a térdhajtás, a térdelve áldozás, azután a kettős térdhajtás mély meghajlással. A szentmisében is annyi térdhajtással, amennyire csak volt valami indok. Mindez is szép és helyes. Ma a kettős térdhajtást törölték a szertartásokból, a szentmisében is kevesebb a térdhajtás. A hívek is állva áldoz-

nak. Kezükbe adjuk az eucharisziát. Vihetik is beteg testvéreiknek az Urat. Erre is csak azt mondhatjuk: mindez helyes és szép. Visszatértünk Urunk mozgólataihoz az utolsó vacsorán.

Javaslat a Jézus szíve-litániához

Jézus szíve tisztelete is ezt az utat járta és járja ma is. Ezen éppen olyan kevésbé csodálkozunk, mint a fent említett eseményeken. Ahogy az ábrázolás esetében már láttuk, az ismétlődött meg a címzésben és megszólításban, vele kapcsolatban is.

A latinban sorrendben előbb van a birtok és utána a birtokos. Cor Jesu, Jézus szívét jelenti. De a mondat, vagy mondanivaló kezdését nagy kezdő betűvel kell írni. Cor Jesu kifejezést Jézus szíve szavakkal adták vissza. Nagy kezdő betűvel írták, Jézus neve mellett a szív szót. Ez nyelvtani értelemben nem indokolt. Aztán – mint az ábrázolásban is történt – különválasztották Jézust és külön a „szívét”. Később már nem említették Jézus nevét, csak „A Szívet”. A Szív önálló fogalomná vált. Aztán jött a megszólítás és a kitüntető címek. „Legszentebb Szív”, „Szentséges Szív”. Ezek a címek is úgy járnak mint Urunk eucharisztikus címei és földi helytartójának címei.

Szerény ajánlatunk az lenne, hogy a szívet Jézus neve nélkül ne mondjuk. Írásban pedig ennek megfelelően kis kezdő betűvel írjuk: Jézus szíve. Ilyen egyszerűen.

Ennek megfelelően az is szerény ajánlat lenne, hogy a Jézus szívéről szóló litániát – a „hivatalos” szöveg tiszteletben tartása mellett – egyszerűbb fordításban is

imádkozhassuk. Talán nem templomi istentisztelet keretében, hanem magánimaként. Ennek nincsen akadálya.

Továbbá a szív szó helyett a szeretet szót lehessen mondani. Így a jelkép tartalmát és a mondanivaló lényegét ragadjuk meg. A nevezett litániában is más-más értelemben szerepel a szív. A szeretet szó viszont biztosítja, hogy Jézus szívéről, azaz: istenemberi szeretetről van szó minden egyes foházkodásban.

Jézus szíve litániája

Uram, irgalmazz, Krisztus, kegyelmezz, Uram,
irgalmazz!

Krisztus, hallgass minket, Krisztus, hallgass meg,
minket!

Mennyei Atyaisten, Megváltó Fiúisten, Szentlélek
Úristen

Szentháromság egy Isten

Jézus, az örök Atya Fiáé a szíved

Jézus, Szűzanyád méhében a Szentlélektől alkotott a
szíved

Jézus, az isteni Igével lényegileg egyesített a szíved

Jézus, végtelen fölségű a szíved

Jézus, Isten szent temploma a szíved

Jézus, a Magasságbelinek szent hajléka a szíved

Jézus, Isten háza és a mennyország kapuja a szíved

Jézus, szeretettől lángoló a szíved

Jézus, jósággal és szeretettel teljes a szíved

Jézus, az igazságosság és szeretet tárháza a szíved

Jézus, minden erény mélysége a szíved

Jézus, minden dicséretre méltó a szíved

Jézus, mindenkinek királya és középpontja a szíved

Jézus, a bölcsesség és tudomány kincsei a szívedben
vannak

Jézus, az Istenség teljessége lakozik szívedben

Jézus, mennyei Atyádnak kedve telt szívedben

Jézus, szíved gazdagságából mindnyájan merítettünk

Jézus, az ősatyák vágyódtak szíved után

Jézus, béketűrő és nagy irgalmasságú a szíved

Jézus, a hozzád folyamodókhoz dúsgazdag a szíved

Jézus, az élet és szentség forrása a szíved

Jézus, vétkeinkért engesztelő áldozat a szíved

Jézus, gonoszságainkért megtört a szíved

Jézus, gyalázatokkal tetézett a szíved

Jézus, lándzsával átvert a szíved
Jézus, minden vigasztalás forrása a szíved
Jézus, életünk és feltámadásunk a szíved
Jézus, békességünk és engesztelődésünk a szíved
Jézus, értünk bűnösökért áldozat a szíved
Jézus, benned reménylők üdvössége a szíved
Jézus, benned kimúlók reménysége a szíved
Jézus, minden szentek gyönyörűsége a szíved
Isten Báránya, te elveszed a világ bűneit

Szelíd és alázatos szívé Jézus,
Alakítsd szívünket a te szíved szerint!

Jézus istenemberi szeretetének litániája

Uram, irgalmazz, Krisztus, kegyelmezz, Uram,
irgalmazz!
Krisztus, hallgass minket, Krisztus, hallgass meg
minket!
Mennyei Atyaisten, Megváltó Fiúisten, Szentlélek
Úristen,
Szentháromság egy Isten
Jézus, szereteted az örök Atya Fiának szeretete
Jézus, szereteted Szűzanyád méhében a Szentlélektől
keletkezett
Jézus, szereteted az isteni Igével lényegileg egyesült
Jézus, szereteted végtelen fölségű
Jézus, szereteted az Isten szent temploma
Jézus, szereteted a Magasságbelinek szent hajléka
Jézus, szereteted Isten háza és a mennyország kapuja
Jézus, lángoló a te szereteted
Jézus, szereteted jóssággal és szelídséggel teljes

Jézus, szereteted az igazságosság tárháza
Jézus, szereteted minden erőnek mélysége
Jézus, szereteted minden dicséretre méltó
Jézus, szereteted minden ember királya és
középpontja

Jézus, szereteted a tudomány és bölcsesség teljessége
Jézus, szeretettedben az Istenség teljessége lakozik
Jézus, szeretettedben mennyei Atyádnak kedve telt
Jézus, szereteted gazdagságából mindnyájan
merítettünk

Jézus, szeretettedre vágyódtak az ősatyák
Jézus, szereteted béketűrő és nagyirgalmasságú
Jézus, szereteted dúsgazdag a hozzád folyamodókhoz
Jézus, szereteted az élet és szentség forrása
Jézus, szereteted vétkeinkért engesztelő áldozat
Jézus, gonoszságainkért megtört a szereteted
Jézus, gyalázatokkal tetézett a szereteted
Jézus, lándzsával átvert szíved szeretettednek jelképe
Jézus, szereteted minden vigasztalás forrása
Jézus, szereteted életünk és feltámadásunk
Jézus, szereteted békességünk és engesztelésünk
Jézus, szereteted a bűnösökért áldozat
Jézus, szereteted a benned reménylők üdvössége
Jézus, szereteted a halálba indulók reménysége
Jézus, szereteted a minden szentek gyönyörűsége

Isten Báránya, te elveszed a világ bűneit

Jézus, istenemberi szeretettel szeretsz
Kegyelmeiddel engedd viszontszeretnünk téged!

ZÁRÓSZÓ

Örvénylő folyó magas partján izgatott emberek bizonytalankodnak. Tenni kellene valamit nagyon sürgősen, de egyik sem meri vállalni. Jól látják, hogy mármár közeledik az örvény vonzáshullámaihoz egy tizenhat év körüli fiatalember. Öngyilkos szándékkal vetette magát a vízbe. A mentés egyre reménytelenebbnek látszik. Az örvényhez közeledés sebessége már elképesztő. Ekkor hirtelen a parthoz érkezik egy férfi. Lehet negyvenéves. Pillanatok alatt felméri a helyzetet. Azonnal mentésre készen ugrik a vízbe.

A patron állók remegve nézik a küzdelmet. Mindketten az örvény sodrában vannak már. A férfi eléri és magához vonja a rémült fiút. Mély belégzés és tartsd! Vezényel a mentő. A következő pillanatban elnyeli őket az örvény. Egy halálveszély helyett kettő lett. Előrelátható volt. Nehéz szívvel, de feszülten figyelnek a patron állók. Lesz itt még valami?

Hosszúnak tűnő rövid másodpercek múlva, az örvényen túl, a felszínre tör a mentő a fiúval. Most vesznek újból mély lélegzetet. Irány a part. A parton a férfi megcsókolja a magához tért fiút. Sírva csókol kezét a fiú a megmentőjének.

A patron állók örömkítőrése leírhatatlan. A mentőt ünneplik inkább, mint a fiút. Hogyne, hiszen ilyen önzetlen embertestvéri szeretetet ritkán lehet látni! Pedig nem is rokona, senkije ez a fiú. És tegyük fel, ha rokona lenne, változtatna-e ez az eseményeken? Akkor is így történt volna, ha édestestvére lenne.

A parti embersokaságot látva, most újból érkezik valaki. Érdeklődik, mi történt itt? Miért van itt ennyi ember? Egyszerre hárman is magyarázzák neki, az események hatása alatt izgatottan, lelkesülten, mint akik nem tudnak lecsendesedni. A jövevény hallgatja. Aztán maga is elcsodálkozik: „Most, hogy látom őket, ismerem fel: az életmentő a fiú édesapja!”

Elgondolkodtató. Az apa talán csak azért szereti a fiát, mert megmentette? Nem inkább azért mentette meg, mert szerette? Csak a mentés óta szereti? Nem inkább, mióta csak él a fiú? Először is az apja közvetítette az életet neki a Teremtő akaratából. Akkor is, ha ő a teremtőre nem gondolt. A tények nem függenek gondolatainktól. Éppen a gondolkodás által kell felismerni azokat. És, ha a felismerés meglepetést hozott, úgy valóban a tények meglepők.

Hazulról szökött meg ez a szülőszomorító fiú. Öngyilkos szándékával még egy utolsó szomorúságot, sírig tartó bánatot akart szerezni apjának. A szeretet akadályozta meg ezt.

* * *

Krisztus minket, embereket a bűntől-kárhozattól mentett meg. Története mélységesen megrázó, sokkal inkább, mint egy életmentésé. Urunkat velünk együtt nem a kárhozat örvénye, hanem a halál örvénye nyelte el. Ebből tört a felszínre. Feltámadott, hogy mi is éljünk feltámadott életet.

Az igehirdetők minden időben ezt pontosan, helyesen, szépen, szívhez szólóan, a hívő értelmet is megvilágosító módon mondták el. A hagyományos igehirdetésnek ez volt a fő mondanivalója. A megváltás eseményein semmit sem szabad változtatni. Nem is lehet.

Viszont: egészen új evangelizálásnak hat, ha ezen kívül meghirdetjük azokat az összefüggéseket is, amikről eddig nem volt szokás beszélni. Pedig ismertük. Ha ezekről is szólunk, újként hatnak a régi igazságok. Minthogy Krisztus Urunk irántunk való szeretete nem a megváltással kezdődött és nem a megváltással fejeződött be. Hitünkben nem a megváltás a fő mondanivaló!

Urunk sokkal előbb szeretett minket, mint ahogyan megváltott. Azon túl is örökre szeret minket. Nem azért szeretett, mert megmentett minket. Hanem, mert szeretett, azért mentett meg. Szüleinknél is előbb szeretett. Az egész emberiség élete is az Ő szeretetéből keletkezett, az Ő szeretetéből örök.

Hányszor és hányszor olvastuk már a Szentírásban: „Kezdetben volt az Ige... Isten volt az Ige... Minden őáltala lett, és nélküle semmi sem lett, ami lett” (Jn 1,1-4). – „Őt – Isten – ugyan *a világ teremtése előtt* kijelölte, de előttetek csak a végső időben nyilvánította ki” (1Pét 1,20). – „Áldott legyen Isten, Urunk Jézus Krisztus Atyja, aki Krisztusban minden mennyei áldással megáldott minket. Benne választott ki minket *a világ teremtése előtt*, hogy szentek és feddhetetlenek legyünk előtte” (Ef 1,3-4). – „Benne teremtett mindent a mennyben és a földön... Mindent általa és érte teremtett. Ő előbb van mindennél és minden benne áll fenn... Úgy tetszett az Atyának, hogy benne lakják az egész teljesség” (Kol 1,-4-19). Mindezt eddig is hittel vallottuk és ismertük. De ezekről alig-alig beszéltünk.

Pedig Isten a kinyilatkoztatásban akaratának nemcsak idősorrendben való megvalósulását adta tudunkra. Szólt örök határozatairól is, és azokban nemcsak meglátásunk, hanem teremtésünk isteni értelmé-

ről is. A Fiú küldetésében az Atya iránt való szabad szeretet éppen úgy megvan, mint az emberek iránt való szabad szeretet, összekapcsolva az isteni és teremtményi létrendnek megfelelő módon. Látnunk kell ezt, mert láthatjuk.

Ha Isten örök határozataiból tekintünk a földi eseményekre, talán fordítva gondolkodunk? Nem. De, ha a közepét tesszük az elejére, ettől megbillen gondolat-sorunk. Inkább ez a fordítva gondolkodás. Ha pedig az elejét tesszük az elejére, ettől nem fordul fel a szeretet rendje. Hanem a helyére zökken.

Isten a földön az emberért más teremtményeket teremtett. Az embert azonban nem más teremtményért. Nem is az embert önmagáért az emberért. Hanem *mindent az Istenemberért*. Krisztus tehát nemcsak megváltásunk középpontja, hanem teremtésünk isteni értelme is: érte teremtettünk. Ő a megmentőnk is. A világ középpontjában nem az ember áll, hanem az Istenember. Hogy Isten képére és hasonlatosságára vagyunk teremtve, ennek isteni értelme is Krisztus, aki a láthatatlan Isten képmása. Ha századokkal később is, mint lehetett volna, de csak rátalálunk arra, hogy Krisztus a mindenünk!

ÖSSZEGEZVE:

Az evangelizálás eddigi iránya:

KRISZTUS VAN ÉRTÜNK EMBEREKÉRT,
üdvösségünkért,
Benne a Lélek által az Atyáé leszünk örökre.

Az újevangelizálás lehetséges iránya:

***KRISZTUSÉRT VAGYUNK MI EMBEREK,
aki üdvösségünk,
Benne a Lélek által az Atyáé leszünk örökre.***

A hit igazsága változatlan marad, szemléletünk
változik, ezért látjuk újnak a régít.

Alkalmazva:

Az istenemberi szeretet a Jézus szíve.
Viszontszeretetünk a Jézus szíve-tisztelet.
Kereszténységünk teljessége ez.

TARTALOM

Újraevangelizálás	7
Jézus szíve-tiszteletünk fonákságai	11
Szív és szeretet	21
Szív és szeretet kapcsolása egyenes értelemben .	23
Szív és szeretet kapcsolása jelképes értelemben .	27
Jézus szíve és a szeretet egyedülálló kapcsolása .	29
Jézus szíve az istenemberi szeretettel azonos . .	31
Jelkép és tartalom	33
Viszontszeretetünk néhány problémája	39
Isteni ígéretek	59
Önfelajánlásunk	63
Néhány szerény javaslat	69
Zárószó	82

Ára: 250,- Ft (ÁFÁVAL)

Az olvasó első benyomása talán az lesz, hogy P. Temesi képromboló: amikor rámutat a hagyományos Jézus szíve-tisztelet fonákságaira, túlzásaira, illetve azoktól igyekszik megszabadítani a jámbor hívőket, egyesek bizonyára megbotránkoznak. Pedig valójában Jézus szívének igazi tiszteletére akar rávezetni, vagyis Jézus Krisztus szeretetére. Hiszen a szív az Ő szeretetét, illetve a mi viszontszeretetünket szimbolizálja. Nincs szükségünk semmiféle magán-kinyilatkoztatásra ahhoz, hogy Jézushoz fűző szeretetkapcsolatunkat felélesszük, elmélyítsük. Elég maga az Újszövetség, a jézusi kinyilatkoztatás: ezt értelmezi a Szerző, aki előzőleg egy másik könyvben (Kért és miért testesült meg az Ige? Korda, 1993) szakszerűen kifejtette az itt elmondottak krisztológiai alapjait. Híveknek és lelkipásztoroknak egyaránt segítségére lesz ez a kis füzet, amely nem „új evangéliumot” hirdet, hanem rávilágít a Szentatya által annyira sürgetett új evangelizálás lényegére. Hiszen a kinyilatkoztatás csúcsa ez: „Isten szeretet. Szeretete abban nyilvánult meg, hogy egyszülött Fiát küldte a világra, hogy általa éljünk... Elküldte engesztelő áldozatul bűnünkért.” (1Jn 4,9-10). Amikor Longinus lándzsája átszúrta az Emberfia szívét, a Szeretet-Isten megnyitotta számunkra a kegyelem élő vízforrását. Ebből kell merítenünk, hogy életünk legyen, és minél bőségebb legyen!

Szabó Ferenc S.J.

Megrendelhető: **KORDA Könyvkereskedés**
6000 Kecskemét, Lestár tér 2.
Telefon: 76/328-977

